

TOHUM

FİKRE
SANATA
RUHA

Ahde Vefa

Sözlerin En Büyüğünü Allah'a Verdik / Biz, Vaadimiz, Ahdimiz, Misakımız
Vefayı En Vefalı Olandan Öğrenmek / Vakıf Geleneği Kulluk Ahdinin İfasıdır
Medeniyetimizin Değerlerini Yaşatmak Boynumuzun Borcu / Yaşlılara Vefa
Bir Din Eğitimi Gönüllüsü Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu / Dost İçindir
Şiarlarımızı Ölçü Alıp Hayatımıza Yön Veriyoruz

Sayı:
Yüz Yetmiş Dört

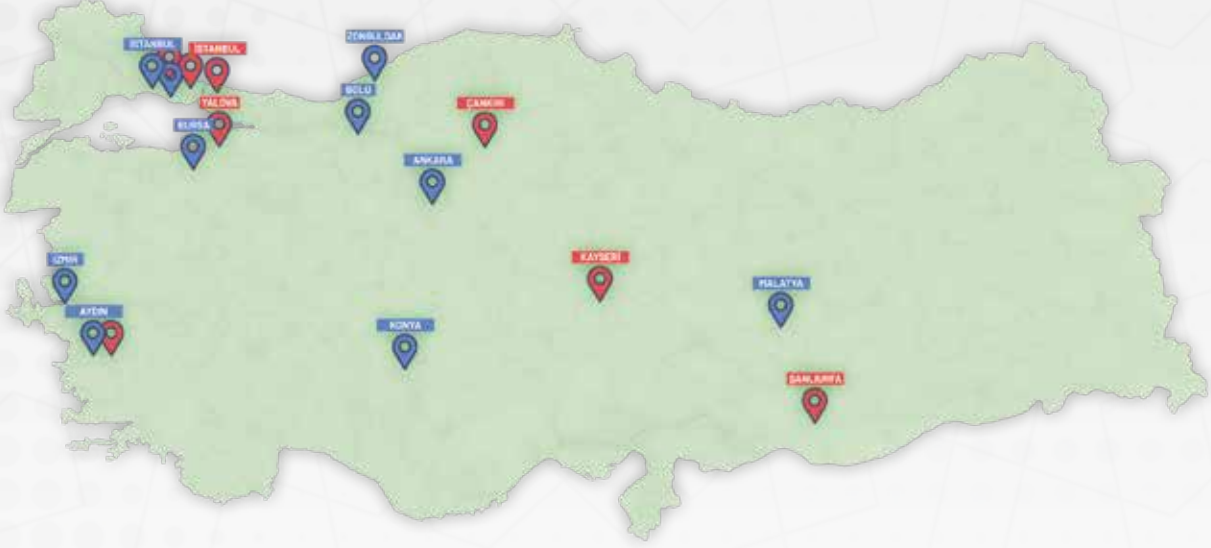
tohumdergisi.com

9 770317 847001

13ŞEHİR 18YURT

yurt.onder.org.tr

GELECEĞE DOKUN

BURS BAĐIŐI İÇİN
bagis.onder.org.tr

önder¹⁹⁵⁸
İMAM HATİPLİLER DERNEĞİ

174. Sayı
ÖNDER Adına İmtiyaz Sahibi
ABDULLAH CEYLAN

Yayın Yönetmeni
TAYFUR ESEN

Editör
EMETİ SARUHAN

Yayın Kurulu
ALİ YILDIZ
DEMET TEZCAN
ABDURRAHİM AYAR
EMİNE DOLMACI
İSLAM ŞENSÖZ
MUKADDER GEMİCİ
SİNAN ÖZYURT
SÜLEYMAN DULKAR
YUNUS TEKGÖÇEN

Tasarım ve Uygulama
ENES MALİK KILIÇ

Kapak
ALTAMİRA

Hukuk Danışmanı
Av. İSA AKKURT

Baskı
ENES OFSET

İletişim
AKŞEMSETTİN MAH.
ŞAİR FUZULİ SK. NO: 22
FATİH- İSTANBUL

0(212) 519 1953

Her hakkı mahfuzdur.
Dergideki yazı, fotoğraf ve diğer
görsellerin izin alınmadan veya
kaynak gösterilemeden her türlü
ortamda yayınlanması yasaktır.

"Ahde vefa gösterin, çünkü ahit sorumluluk gerektirir." İsra, 34.

İrade ve idrak sahibi kılınan insan, hayatını Rabb'ine verdiği söze uygun tercihler (ahde vefa) üzere inşa etmekle mükelleftir.

"Onlar, Allah'ın ahdini yerine getirenler ve verdikleri sözü bozmayanlardır." Ra'd, 20.

Biliyoruz ne zaman ahdimizi bozduk mizan bozuldu, adalet şaştı, kalpler köreldi, göklerin rahmet kapıları kapandı, arz suyunu çekti, bağımız küle döndü. Hikmet bizden irak oldu. Yeryüzünde fesat çıktı, nesiller bozuldu, hastalıklar arttı, savaşlar en ücra köşelere uzandı, şeytanın dostları yeni ordular kurdu ahdimize vefa göstermeyince.

Oysa biliriz mümin *"Kâlû: Belâ"* ikrarıyla Rabb'inin emrine râm olunca, insanlara vefa gösterip dost olunca, mümin kardeşiyle ihya olunca, kendini ve çevresini inşa edince vefa gülleri bir başka açar, çiçekler misk ü amber saçar, akıl-fikir-kalp aydınlığa, nura yelken açar, bilinç ışıır, idrak şaşkınlıktan uzaklaşıp hayrete düşer, gönül devleti kurulur önce.

Çünkü ahde vefa dirilmişlerin diriltmesidir aynı zamanda. Çünkü ahde vefa, Allah'ın bütün bir insanlığa şahitler olması için gönderdiği mümin kullardan oluşan örnek neslin, asr-ı saadetin ortaya çıkmasıdır. Çünkü ahde

vefa, ismi Yesrib olan şehri ME-DİNE-İ MÜNEVVERE yapmak, "Uhud bizi sever, biz de Uhud'u" buyurarak görünürde cansız olan bir dağı kıymetlendirmek, çok sevmesine rağmen Mekke'de değil Medine'de vefat etmek, ashab (dostlar) edinmek, ilişkide olunan çevreye mü'mince dokunuşta bulunmaktır. Ahde vefa i'lâ-yı kelimetullah için sanattan edebiyata, siyasetten ticarete, eğitimden sağlığa, adaletten çevreye, kültürden irfana müesseseler kurmak, tevarüs edilen mirasa sahip çıkmak, bizden sonraki nesillere bayrağı teslim etmektir. Ahde vefa basiret, feraset, dirayet, ilim, hikmet, takva, mücadele... sahibi mü'min olmaktadır. Ahde vefa, vakıf insan olmaktadır.

"Kim Allah'tan daha fazla sözüne bağlı olabilir?" Tevbe, 111.

Hayat, ahde vefa gösterenlerle göstermeyenlerin mücadelesidir diyebiliriz.

Ya Vafi!

Hayatımızı, Sana verdiğimiz ahde vefa göstererek nihayete erdirmeyi bizlere nasip et. Bizleri ah dine sadık kalan, bu konuda sebatkâr olan, mazeretlerin arkasına sığınmadan Sana, insan kardeşlerine ve bütün bir canlılara karşı sorumluluklarını yerine getirenlerden eyle.

Ey biz kullarına en vefalı olan! Şanın yücedir. Gönderdiğin elçiler ahde vefanın en güzel

temsilcileridir. Onların örnekliklerinden nasiplenenden kıl bizleri. İnsan-Allah, insan-insan ve insan-kâinat ilişkilerinde altın dengeyi koruyabilen, sorumluluğunun farkına varıp Senin binler lütuf ve ikramın karşısında ahde vefa tacını kuşanan önderlerden, örneklerden eyle bizi. Ahde vefanın bir iman, ahlak, hukuk ve insanlık meselesi olduğunu daima hatırlayan, hatırlatan ve bu bilinçle hareket edenlerden olmayı nasip et. *"Mü'minler öyle kimseledir ki, emanetlerine ve ahitlerine riayet ederler."* Mü'minin, 8.

Ahde Vefa konusunun hayatı kuşatan bir eylem olduğunu bu sayımızdaki yazılarla ortaya koymaya çalıştık. Muhterem Prof. Dr. Mehmet Görmez Hocamız başta olmak üzere katkı sunan bütün kalem ve ilim ehli hocalarımıza minnet ve şükranlarımızı sunuyoruz.

Vakit, *"Kâlû: Belâ"*'yı bir kez daha hatırlama ve hatırlatma vaktidir. Vakit yüce Rabbimiz Allah'la, insanlarla ve bize emanet edilen kainatla yeniden ahitleşme ve ahde vefa vaktidir.

"Size verdiğim nimetimi hatırlayın, bana verdiğiniz sözü yerine getirin ki ben de size vaat ettiklerimi vereyim." Bakara, 40.

Tayfur Esen
Yayın Yönetmeni

İÇİNDEKİLER

Biz, Vaadimiz, Ahdimiz, Misakımız

Prof. Dr. Mehmet Görmez

06

Vaadinde duran insanın dikkat edeceği en büyük özellik hizipten, yalandan uzaklaşmak, sıdk ve sadakattan asla ayrılmamaktır. Çünkü biz “sâdiku’l-va’di’l-emîn” olan Muhammedü’l-Emîn’in (as.) ümmetiyiz. Bizim bütün insanlığa vaatlerimiz var: eşimize, çocuklarımıza, komşularımıza, arkadaşlarımıza vaatlerimiz var. Bütün bu vaatlerimize sadık olmak zorundayız. Ama şunu unutmayın: “Davası olmayanın vaadi olmaz!”

Şiarlarımızı Ölçü Alıp Hayatımıza Yön Veriyoruz

Abdullah Ceylan

16

Vefayı En Vefalı Olandan Öğrenmek

Muhammed Emin Yıldırım

22

Medeniyetimizin Değerlerini Yaşatmak Boynumuzun Borcu

Serkan Kayalar

28

Yaşlılara Vefa

Demet Tezcan

Vefa denildiğinde bize yaptığı çağrışım bir manevi borç ödeme, ifa, ilgi, alakadır. Bu ister şahsi, isterse toplumsal olsun iyiliğin, emeğin, sunulanın, varlığın kadrini bilmektir. Kıymet vermedir. Ama en çok da unutmamadır. Hatırlamadır. Üzerindeki nimetleri hatırlama ve borcun ifası.

34

Soruşturma Sözlerin En Büyüğünü Allah'a Verdik

Sevda Dursun

38

Vakıf Geleneği Kulluk Ahdinin İfasıdır

Mehmet Kurtoğlu

44

Dost İçindir

Bestami Yazgan

49

Bir Din Eğitimi Gönüllüsü Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu

Merve Özdenler

54

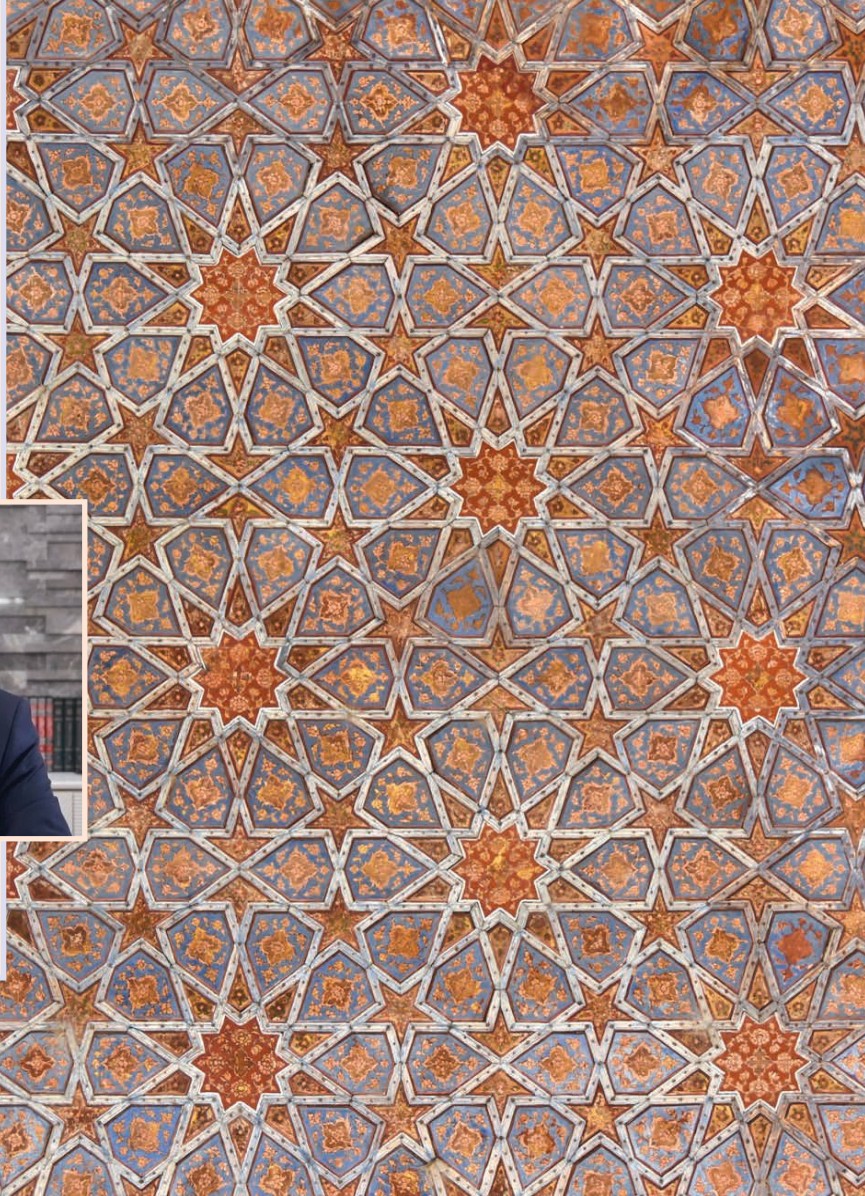
Prof. Dr. Mehmet Görmez
İslâm Düşünce Enstitüsü Başkanı

BİZ, VAADİMİZ, AHDİMİZ, MİSAKIMIZ

1959 yılında Gaziantep'in Nizip ilçesinde doğdu. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 1987 yılında mezun oldu. Aynı yıl Temel İslâm Bilimleri Bölümü Hadis Anabilim Dalında yüksek lisansa başladı. 1988-1989'da Kahire Üniversitesi'nde inceleme ve araştırmalarda bulundu.

Doktorasını Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu adlı teziyle tamamladı. 1995-1997 yılları arasında Kazakistan'daki Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin ilahiyat fakültesinde görev yaptı. 1998'de yardımcı doçent, 1999'da ise doçent oldu. 2001-2003 yıllarında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinde dersler verdi. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi iken 13 Ağustos 2003'te Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığı görevine getirildi.

2006 yılında profesör unvanı alan Mehmet Görmez, 11 Kasım 2010'da Diyanet İşleri Başkanlığı'na atandı. 31 Temmuz 2017 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığından emekliye ayrıldı. Kurucusu olduğu İslâm Düşünce Enstitüsü'nün ve Uluslararası İslâm Düşünce Vakfı'nın başkanlığını sürdürmektedir.

Bismillahirrahmanirrahim,

Mümin olarak her söze her işe başlarken beş şiarımız var. Öncelikle bütün kötülöklere karşı yegâne melcemizin Rabb'imiz olduğunu ilan ederiz ve istiâze ile başlarız. Sonra bütün işlerimizde ve sözlerimizde rahmeti yegâne prensip edindiğimizi ilan ederiz; besmele ile başlarız. Sonra bize bütün bu nimetleri bahşeden Rabb'imize şükürümüzü, senamızı dile getirir; hamdimizi arz ederiz. Ve sonra aidiyetimizi ilan ederiz; salât u selam, tahiyât u ikram, her türlü ihtiram ona, onun ashabına, ehl-i beytine olsun, deriz.

Değerli Kardeşlerim,

19. İmam Hatipliler Kurultayı nice hayırlara vesile olsun. Bugünkü Açılış Dersimizin başlığı: "Biz, Vaadimiz, Ahdimiz ve Misakımız." Bu yılki kurultayın şiarı muhteşem: Ahde Vefa. Ancak bizler ahde vefayı genellikle ahlaki bir davranış olarak ifade ediyoruz. Hâlbuki ahde vefanın iman boyutu var. Kur'an-ı Kerim'de üç temel kavram var bu konuda, akdi de ilave ederseniz dört kavram olur: Vaadimiz, ahdimiz, akdimiz ve misakımız.

Öncelikle "Biz" derken neyi kastediyorum? "Biz"den dört şeyi kastediyorum.

Birinci "Biz": Rabb'imizin yeryüzünde halife olarak yarattığı, varlığının manasını bilen, yaratılışın hikmetini bilen insan olarak "Biz". Beşeriyetten âdemiyete hilafet ile yükselen ve yücelen, âdemiyetten insaniyete emanet ile yükselen ve yücelen "Biz" i yani insanı kastediyorum. Cenab-ı Hakk'ın "mâ haleknâküm abesâ" (Ben sizi abes olarak yaratmadım), varlığınızın çok büyük bir gayesi var, diyerek yarattığı insan olarak "Biz" i kastediyorum. Cenab-ı Hakk'ın bütün kâinatı, bütün insanlığı emanet ettiği, Şeyh Galib'in ifadesi ile "zübde-i âlem" olarak, "merdûm-i dîde-i ekvân" olarak "Biz" i kastediyorum. İnsan olarak bizim her birimizin bir vaadimiz var, bir ahdimiz var ve bir misakımız var.

İkinci olarak "Biz": Bundan kastım, mümin ve Müslüman, sâdiku'l-va'di'l-emîn olanın ümmeti, bütün insanlığa rahmet olarak gönderilen Peygamber'in (as.) ümmeti, Cenab-ı Hakk'ın "şühedâe linnâs" diyerek bütün insanlık için şahit olarak tarif ettiği "Biz" i kastediyorum. Cenab-ı Hakk'ın "kûnû kavvâmîne bi'l-kıst" (adaleti ayakta tutun) buyurduğu "Biz" i kastediyorum. Cenab-ı Hakk'ın

varlığını bütün insanlık için merhamet olarak ilan ettiği Merhamet Peygamberi'nin ümmeti olarak "Biz" i kastediyorum. Mümin ve Müslüman olarak bizim bir vaadimiz var, bir ahdimiz var ve bir misakımız var.

Sasaniler'in büyük komutanı Hürmüzan Hz. Ömer'in (ra.) elçisi Rib'i b. Âmire'ye şöyle dedi: "Siz Araplar, kertenkele eti yemekten, deve sütü içmekten başka bir şey yapmıyordunuz. Burada ne işiniz var, ne arıyorsunuz burada?" Ordunun içinden biri, tabiundan Rib'i b. Âmire şöyle cevap verdi: "Be'âsenellahu ileyküm li tuhrice men şâe min ibâdeti'l-ibâd ilâ ibâdetillâhi vahdehû. Li nuhriceküm min dîk'id-dünya ilâ sâ'at'il-âhire. Eteynâ ileyküm li nuhriceküm min cevri'l-edyân ilâ adli'l-İslâm" (İçinizden dileyenler kullara kul olmaktan çıksınlar da tek olan Allah'a kul olsunlar diye Allah bizi size gönderdi. Sizi çok dar bir dünyadan çıkarıp ahiretin de içinde olduğu daha geniş bir dünyaya davet için geldik. Sizi dinlerin zulmünden İslam'ın adaletine davet etmeye geldik.)

Beni daha sonra dinleyecek olan İmam Hatip Nesline ve bütün kardeşlerime de söylüyorum: Mümin kendisini bütün dünyadan sorumlu kabul eden insandır. Yer-

BU TOPRAKLARDA YAŞAYAN HER İNSAN BİRER UMUTTUR. AFRIKA'NIN EN ÜCRA KÖŞESİNDEKİ MÜMİNİN SECDESİNDE, DUASINDA SİZ VARSINIZ. BU ÜLKE VAR, BU MİLLET VAR, BU TARİH VAR. ONUN İÇİN BİZ SADECE KENDİMİZDEN İBARET DEĞİLİZ. BİZ SADECE KENDİ ŞAHSİYETLERİMİZDEN İBARET DEĞİLİZ. BÜYÜK BİR MANEVİ MİRASIN SAHİBİ OLARAK BİZİM BİR VAADİMİZ VAR, BİR AHDİMİZ VAR VE BİR MİSAKIMIZ VAR.

yüzünde marufu egemen kılmakla, münkeri ortadan kaldırmakla mükelleftir. “Küntüm hayra ümmetin uhricet li'n-nâs” (Sizler insanların içinden çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz) müjdesine nail olandır. İnsanlık için çıkarılmış hayırlı bir ümmetin ferdi olarak bizim bir vaadimiz var, bir ahdimiz var ve bir misakımız var.

Üçüncü “Biz”: Bu topraklarda yaşayan büyük bir tarihin çocuğu ve evladı, büyük bir medeniyetin mensubu olarak -herhangi bir ırkçılık saiki ile değil sünnetullah gereği- söylüyorum: Maveraünnehir medeniyetinin mirasçıları, Ahmed-i Yesevilerin inşa ettiği, akli ilimlerle naklî ilimleri birleştiren, tasavvuf ile felsefeyi cem eden, kadim ile cedidi birleştiren Maveraünnehir medeniyetinin mirasçıları... Selçuklu'nun başkenti olan Sivas'tayız. Âlimler, arifler ve şairler şehrindeyiz, sultanlar şehrindeyiz. Selçuklu'nun mirasçısı, Osmanlı'nın mirasçısı, ila-yı kelimetullahı,

nizam-ı âlemi kendisine şiar edinmiş ecdadın evlatları olarak bizim bir vaadimiz var, bir ahdimiz var ve bir misakımız var.

Rahmetli Fethi Gemuhluoğlu'nun ifadesi ile “Bu emanet bu topraklarda yaşayan insanlara verildi ve bu emanet onlardan alınmadı. Min tarafillâh (Allah tarafından) verildi ama min tarafillâh (Allah tarafından) alınmadı. O büyük emaneti, Rasulullah'ın (as.) bütün insanlığa bıraktığı o büyük emaneti hâlâ taşıyan bir ecdadın nesli olarak bizim bir vaadimiz, bir ahdimiz ve bir misakımız var.

Değerli Kardeşlerim,

Sizler birer umutsunuz. Bu topraklarda yaşayan her insan birer umuttur. Afrika'nın en ücra köşesindeki müminin secdesinde, duasında siz varsınız. Bu ülke var, bu millet var, bu tarih var. Onun için biz sadece kendimizden ibaret değiliz. Biz sadece kendi

şahsiyetlerimizden ibaret değiliz. Büyük bir manevi mirasın sahibi olarak bizim bir vaadimiz var, bir ahdimiz var ve bir misakımız var.

Bizim sadece ülke coğrafyamız yok. Bizim sınırlar tanımayan bir gönül coğrafyamız var. Vaktiyle Almanya'da, Köln Arena'da binlerce millet varlığımıza hitap ediyordum. Almanya eski Cumhurbaşkanı Christian Wulff salonun önünde oturuyordu. Benim konuşmam kendisine tercüme ediliyordu. Ben konuşmamda sık sık “gönül coğrafyası” tabirini kullanmıştım. Konuşmadan sonra birlikte oturduk. İngilizce olarak bana şöyle dedi: “Ne demek bu the geography of heart (gönül coğrafyası)?” Ben de ona dedim ki: Suni sınırlar tanımayan, ortak inançla, ortak medeniyet değerleriyle ilişkileri devam eden; aralarında meveddeti, muhabbeti, rahmeti devam ettiren yeryüzündeki bütün kardeşlerimizle biz birbirimize “gönül coğrafyası” ifadesini

kullanıyoruz. Onun içindir ki Asya'dan Afrika'ya kadar aynı inancı aynı değerleri taşıyan bütün mümin kardeşlerimizin yaşadığı coğrafyalar bizim gönül coğrafyalarımızdır ve biz kendimizi onlardan da sorumlu hissederiz." Daha sonra Wulf "Almanya'nın bu gönül coğrafyanızda yeri var mıdır?" diye sordu. Ben de ona şöyle dedim: "Elbette sizin de yeriniz var bu coğrafyamızda. Üç milyonu millet varlığımız olmak üzere 7 milyona yakın dindaşımız var. Onlardan dolayı siz de gönül coğrafyamız sayılabilirsiniz." Wulf, "Hocam, benim de içinde bulundu-

ğum Almanya'nın sizin gönül coğrafyanızdaki yeri neresi?" diye tekrar sordu. Bu sefer şöyle dedim: "Sayın Wulf, siz bir Avrupa Birliği'nden söz ediyorsunuz, bir de bu birliğe aday ülkeler diyorsunuz ya! İşte siz bizim gönül coğrafyamıza aday ülkesiniz. İnşallah bir gün gelir adaylık üzerinizden kalkar ve asil olarak gönül coğrafyamızın üyesi olursunuz.

Benim Peygamberim Aleyhisselam, Hz. Ali'ye (ra.) buyuruyor ki: "Ya Ali, vallahi bir kişinin seninle hidayeti bulması, yeryüzündeki bütün nimetlere, yeryüzündeki her şeye sahip olmaktan daha

hayırlıdır." Dolayısıyla bir gönül coğrafyamız var, bir de gönül coğrafyamıza aday olan ülkeler var. Siz de o aday ülkelerden olabilirsiniz. Hani Merhum Necmettin Erbakan Hocamız derdi ya: Biri ümmeti davet, biri de ümmeti icabet. Bir icabet etmiş olan Müslümanlar var, bir de sırasını bekleyenler var. Dolayısıyla biz bütün insanlığa böyle bakarız. Bu toprakların çocuğu olarak, gönül coğrafyamızdan sorumlu birer mümin olarak, Rusya'da yaşayan 30 milyon Müslüman, Orta Asya'daki, Kafkasya'daki, Balkanlar'daki, Afrika'daki, Latin Amerika'daki,

VAADİNDE DURAN İNSANIN DİKKAT EDECEĞİ EN BÜYÜK ÖZELLİK HİZİPTEN, YALANDAN UZAKLAŞMAK SİDK VE SADAKATTEN ASLA AYRILMAMAKTIR. ÇÜNKÜ BİZ “SÂDİKU’L-VA’Dİ’L-EMÎN” OLAN MUHAMMEDÜ’L-EMÎN’İN (AS.) ÜMMETİYİZ. BİZİM BÜTÜN İNSANLIĞA VAATLERİMİZ VAR: EŞİMİZE, ÇOCUKLARIMIZA, KOMŞULARIMIZA, ARKADAŞLARIMIZA VAATLERİMİZ VAR. BÜTÜN BU VAATLERİMİZE SADIK OLMAK ZORUNDAYIZ. AMA ŞUNU UNUTMAYIN: “DAVASI OLMAYANIN VAADİ OLMAZI!”

Güney Doğu Asya’daki bütün Müslüman kardeşlerimizle bizim iman bağımız var. Biz o bağı yok sayamayız. Onların bir parçası olarak bu topraklarda yaşayan ama ilahî emaneti hâlâ omuzlarında taşıyan bu milletin evladı olarak bizim bir vaadimiz var, bir ahdimiz var ve bir misakımız var.

Dördüncü “Biz”: Bu ülkenin en zor zamanlarında, dünyanın ve insanlığın en zor zamanlarında, küreselleşmenin, sömürgelerin, istibdat rejimlerinin en yoğun yaşandığı zamanlarda, bütün meydan okumalara karşılık vererek, bu topraklarda yaşayan insanların; kendi öz değerleri ile var olmaları için, kendi değerlerimizle tarih sahnesinde bekamız için bu fakir ve mazlum milletin kendi imkânlarıyla kurulan İmam Hatip Mekteplerinde okuyan

İmam Hatip Nesli olarak “Biz”i kastediyorum. İmam Hatip Nesli olarak da bizim bir vaadimiz var, bir ahdimiz var ve bir misakımız var.

Varlığını öteki için rahmet bilen bir nesil. 70 sene değil, 700 sene ötekileştirilseler bile kendisi başkasını ötekileştirmeyen, kendi varlığını öteki için rahmet bilen nesil olarak İmam Hatip Neslindeki “Biz”i kastediyorum: bizim bir vaadimiz var, bir ahdimiz var ve bir misakımız var.

Taassubun her türlüüne karşı çıkan, İmam-ı Gazali’nin ifadesiyle: “Akli ilimler gıda gibidir, naklî ilimler ilaç gibidir.” Akli ilimler ile naklî ilimleri birleştiren, tekvin ile tenzili birbirinden ayırmayan, kâinatın ayetleri ile Kur’an’ın ayetlerini birlikte okuyan, kimya laboratuvarından çıkıp Kur’an okuyan, Kur’an’ın sayfasını kapatınca

fizik, kimya ve matematik derslerinde Allah’ın kâinata yerleştirdiği hesapları okuyan ve böyle kapsamlı bir bilgi anlayışına sahip olan, bilgiyi güç ve iktidar aracı olarak değil, bir iman olarak gören, ilmi salih amele ve hakikate götüren bir büyük nimet olarak gören İmam Hatip Nesli olarak da bizim bir vaadimiz var, bir ahdimiz var ve bir misakımız var.

Diğer okullarda okuyan 28 milyon öğrencilerimizi kardeş bilen, kalbindeki sevgiyi, meveddeti, rahmeti o kardeşleri ile de paylaşmak isteyen İmam Hatip Nesli olarak da bizim bir vaadimiz var, bir ahdimiz var ve bir misakımız var.

Değerli Kardeşlerim ve daha sonra bu sözleri dinleyecek olan İmam Hatip Liseli Kardeşlerim,

Sizin sıralarınızdan geçmiş bir kardeşiniz olarak size hitap ediyorum.

Öncelikle şunu bilmeliyiz: Vaadin şartı sadakattir. Vaadinde duran insanın dikkat edeceği en büyük özellik hizipten, yalandan uzaklaşmak sıdk ve sadakatten asla ayrılmamaktır. Çünkü biz “sâdiku’l-va’di’l-emîn” olan Muhammedü’l-Emîn’in (as.) ümmetiyiz. Cenab-ı

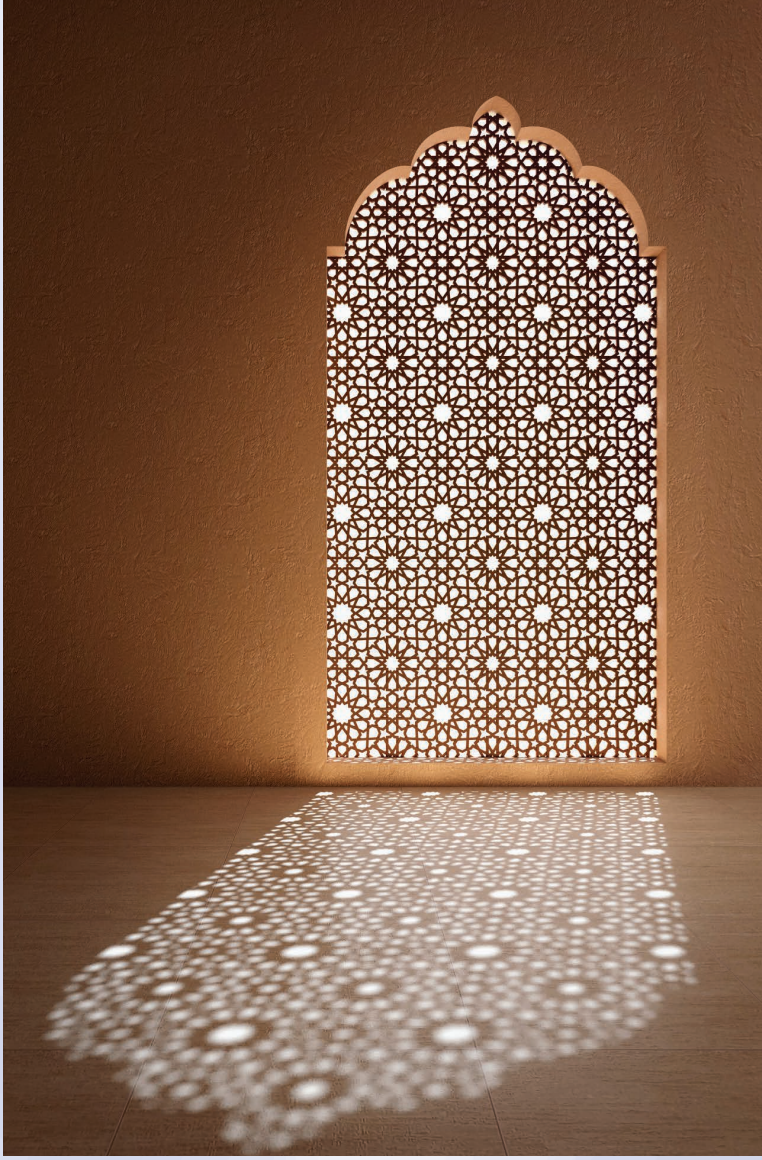
Hak kendisini bize tarif ederken “Lâ yuhlifullâhu va'deh” (O Allah vadinden asla dönmez); Cenab-ı Hak bize peygamberleri överken “vezkur fi'l-kitâbi İsmâil in-nehû kâne sâdika'l-va'di ve kâne rasûle'n-nebiyyâ” (Kitapta İsmail'i zikret. Çünkü o vadine sadık bir elçi ve peygamberdi) buyurmuştur.

İsmail (as.) nebi ve resul olmadan önce vadinde sadık idi. Tıpkı Muhammedü'l-Emîn gibi. “Ve İbrâhîmellezî veffâ” (Vefakâr İbrahim) gibi. Bütün peygamberlerin özellikleri vaatlerinde sadık olmalarıdır. Onun için Allah Rasulü (as.) münaflıkların özelliklerin tarif ederken “izâ vaade ehlafe” (vadettiğinde vadinde durmaz) demiştir.

Sevgili İmam Hatipliler,

Bir yandan Allah'ın bize vaatleri var bir de bizim O'na vaadimiz var. Bir yandan da bizim bütün insanlığa vaatlerimiz var: eşimize, çocuklarımıza, komşularımıza, arkadaşlarımıza vaatlerimiz var. Bütün bu vaatlerimize sadık olmak zorundayız. Ama şunu unutmayın: “Davası olmayanın vaadi olmaz!” Arapçada “kalb” diye bir kaide vardır. (Kelimelerin harflerinin yer değiştirmesiyle başka bir kelimeye dönüşmesi) “Vaad” kelimesinin tersi

“dua” ve “davet” kelimeleridir. Daveti olmayanın vaadi olmaz. İnsan olarak, mümin olarak, Müslüman olarak, bu tarihin-medeniyetin çocukları olarak ve İmam Hatip Nesli olarak bizim bir vaadimiz var. Bizim bu vaadimize sadık olmamız gerekiyor.

Bunun arkasından bizim bir ahdimiz var. Bizim ahdimiz, Rabb'imizedir. Elest bezminde verdiğimiz bir ahit var: “Velekad ahidnâ ilâ Adem'e min kablü fe nesiye ve lem necid lehû azmâ” (Biz Âdem ile ahitleştik fakat unuttu ahidini. Ve biz Adem'de kararlılık bulama-

dık) Hz. Adem (as.) ile ilgili ayette Cenab-ı Hak, onun şahsında bize hitap ediyor. Bizim yeryüzünde müptela olacağımız en büyük tehlike unutmaktır. Unutmaların en kötüsü Rabb'imizle olan ahdimizi unutmaktır. Rabb'i ile olan ahidini unutan insan kendisini de unuttur. Yüce Rabb'imiz öyle buyuruyor: “Allah'ı unutmayın; unutursanız Allah da size kendinizi unutturur.”

Bizim Rabb'imizle bir sözleşmemiz var ve ahdimiz var: “Evfû bi ahdi üfi bi ahdikum” (Siz benim ahdimde vefalı olun, ben de sizin ahdinize vefalı olayım) buyuruyor Allah Teala. Yüce Rabb'imizin insan ile şu diyalogunu düşünebiliyor musunuz?

Kur'an-ı Kerim'de faili Allah olan ve “vaade” fili ile başlayan 136 ayet var. Allah'ın bizlere vaatleri var: “Dua ederseniz icabet ederim”, “Şükrederseniz arttırırım”, “İman edenler ve salih amel işleyenler yeryüzünde muktedir olacaklar” buyuruyor. Ama muktedir olmanın gayesi “kudret” değil “rahmet”tir. Güç ve iktidar sahibi olan insanın vazifesi bütün insanlığa İslam'ın rahmetini yaymaktır.

Bizim misakımız var ama misak kavramından önce bir de “akit” kavramı var.

Akit, sözleşmenin yazıya dökülmüş halidir. Misakın hukuk sistemine dönüşmüş haline de biz “akit” diyoruz. Ahit ahlak boyutu iken hukuk boyutu akittir. Bu sebeple biz inanç sistemimize “akide” diyoruz. Çünkü bizim Rabb’imizle sadece bir ahdimiz yok bir de fitratımız da olan akdimiz var. Ahit ve akit Kur’an-ı Kerim’de bir kavramda birleşiyor: Misak. Bu kavram Kur’an-ı Kerim’de 25 yerde geçer ve bizim üç misakımız vardır: Şehadet Misakı, Emanet Misakı ve Risalet Misakı

Şehadet Misakını bizler, Elest Bezmi’nde Cenab-ı Hakk’a verdik. O bize “Elestü bi Rabbikum?” dedi. Biz de “Kâlû belâ şehidnâ” diye cevap verdik. (Sen bizim Rabb’imizsin ve bizler buna şahidiz.) Bizler yaratılmadan önce Şehadet Misakıyla Allah’a bağlandık.

Değerli Kardeşlerim, Sevgili İmam Hatipli Gençler,

Bizim Rabb’imiz ile ilişkimiz sadece bir “Halik-mahlûk ilişkisi” değildir. Bizim Rabb’imiz ile ilişkimiz sadece bir “Rab ve abd ilişkisi” değildir. Bizim Rabb’imizle ilişkimiz aynı zamanda bir “şahid ve meşhud” ilişkisidir. Ne demek şahid ve meşhud ilişkisi? Biz O’nun ayetlerine şahidiz. Biz O’nun esması-

nın tecellilerine şahidiz. Biz O’nun nimetlerine şahidiz. Biz O’nun vahdaniyetine ve rububiyetine şahidiz. O da bizim her halimize şahit. O da

“İnnâ arazne’l-emânete ale’s-semâvâti ve’l-cibâli fe ebeayne en yehmilnehâ ve eşfekne minhâ ve hamelehe’l-insân” (Biz emaneti göklere ve dağ-

ALLAH BÜTÜN VARLIĞI BİZE EMANET ETTİ. DİNİ, AKLI, İLMİ, BÖRTÜ BÖCEĞİ, KÂİNATI, VARLIĞI ALLAH BİZE EMANET ETTİ Kİ BİZ ONLARA MERHAMETLE DAVRANALIM. YERYÜZÜNÜ İMAR EDİP ADALETİ VE MERHAMETİ GERÇEKLEŞTİRELİM. İNSANLA VARLIK ARASINDAKİ İLİŞKİ BİR “MÜLKİYET İLİŞKİSİ” DEĞİL BİR “EMANET İLİŞKİSİ”DİR. İNSANLA TOPRAK İLİŞKİSİ, SERVET İLİŞKİSİ, DÜNYA İLİŞKİSİ DE BİR MÜLKİYET İLİŞKİSİ DEĞİLDİR. “MÂLİKÜ’L-MÜLK” OLAN ALLAH’TIR, BİZLER DEĞİL.

bizim sırlarımıza, sözlerimize, fiillerimize, ilişkilerimize, her şeyimize şahit. Onun için bizim dinimizde sadece “Amentü” değil aynı zamanda “Eşhedü” de vardır. “Amentü” ile Allah’a bağlanmak başka bir şey, “Eşhedü” ile bağlanmak başka bir şeydir. “Amentü” ile iman ettim ve kabul ettim diyoruz. Ama “Eşhedü” ile Allah’ım ben sana şahidim, seni görüyorum (varlığından asla şüphe duymuyorum) sen de beni görüyorsun deyip “Allah Bilinci” ile yaşamış oluyoruz.

İkinci misakımız Emanet Misakıdır. Hani en çok okuduğumuz bir ayet vardır:

lara tevdi ettik fakat onlar almaktan çekindiler. İnsan emaneti üstlendi.) Biz bu ayetle beraber Rabb’imizle ikinci misakımızı gerçekleştirdik. Allah bütün varlığı bize emanet etti. Dini, akli, ilmi, börtü böceği, kâinatı, varlığı Allah bize emanet etti ki biz onlara merhametle davranalım. Yeryüzünü imar edip adaleti ve merhameti gerçekleştirelim. İnsanla varlık arasındaki ilişki bir “mülkiyet ilişkisi” değil bir “emanet ilişkisi”dir. İnsanla toprak ilişkisi, servet ilişkisi, dünya ilişkisi de bir mülkiyet ilişkisi değildir. “Mâlikü’l-Mülk” olan Allah’tır; bizler değil. Her şey bize emanettir. Şehadet Misakı

ile iman ediyoruz. Emanet Misakı ile ahlaki kuşanıyoruz. İslam medeniyetinde ahlak bir “kemal meselesi” değil bir “beka meselesi”dir ve emanet misakının ayrılmaz bir parçasıdır.

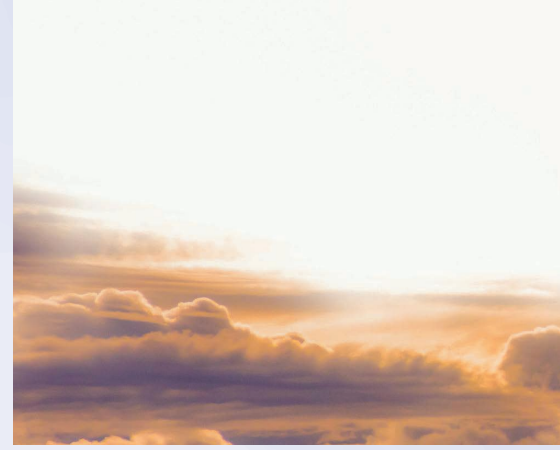
Üçüncü misakımız ise Risalet Misakıdır: “Ve iz eheznâ mine'n-nebiyyîne mîsâkahum” (Biz peygamberlerden misakı aldık) buyuruyor Rabb'imiz. Risalet Misakı, ilk iki misakımızı tamamlamak için Rabb'imizle peygamberler arasında son olarak Hz. Muhammed Mustafa (as.) ile yapılmıştır. Onun için peygamberler bizlere sadece hatırlatmak üzere gelirler. Onlar hatırlatıcıdırlar (müzekkir). Bizler peygambere iman ederek ve onu kabul ederek O'nun üzerinden Rabb'imiz ile Risalet Misakımızı gerçekleştirmiş oluruz. Akabe biatları ile ilgili ayetlerde “Sana biat eden bana biat etmiştir” denilmesi de bu yüzdendir.

Bu üç misak ile Rabb'ine bağlanan insan vefalı olur. Bu vefayı bütün kâinata ve varlığa gösterir. Ötekine de gösterir. Resul-i Ekrem bu yüzden düşmanına karşı bile vefalı olmuştur. Bedir Savaşı'nın en kızıştığı bir zamanda Huzeyfetü'l-Yemân arkadaşı ile beraber Efendimize gelir ve şöyle der: “Ya Rasulallah! Geldik ve yetiştik size. Ama yolda müşrikler bizi yakaladılar ve dediler

ki: Bir şartla sizi serbest bırakırız. Medine'ye gidince Müslümanlarla birleşip bizimle savaşmayacaksınız. Biz de kabul ettik.” Bunun üzerine Allah Resulü “Biz müminler ahdimize vefa göstermek zorundayız. Siz bizim yanımızda savaşamazsınız.” diyerek onları Bedir gibi bir savaştan alıkoydu. Aynı şekilde Hudeybiye Antlaşması'nda da bütün insanlığa verilen muhteşem vefa dersleri var.

Değerli Kardeşlerim,

Son olarak şunu ifade etmek istiyorum. Batı uygarlığı sahip olduğu bir şey ile övünür. Nedir o övündüğü şey: Toplumsal Sözleşme Nazariyesi. Önce Thomas Hobbes ile başlayan sonra John Locke ile devam eden ve Jean-Jacques Rousseau ile nihayete eren bir görüşler silsilesi. Hatta Jean-Jacques Rousseau'nun Toplum Sözleşmesi kitabını Batılı filozoflar “Modernitenin İncili” diye adlandırırlar. Biliyorsunuz Tevrat'ın adı “Ahd-i Kadim”dir. Çünkü Tevrat da insanlık ile Allah arasında bir muahededir. İncil'in adı ise “Ahd-i Cedid”dir. Bazıları Kur'an-ı Kerim'i de “Ahd-i Hatem” (Son Büyük Muahede/Ahitleşme) olarak isimlendirir. Rabb'imizin bütün insanlığa âlemiyet ve hatemiyet vasıflarına sahip bir muahede ile Kur'an-ı Kerim

üzerinden seslenmiş olması sebebiyle böyle isimlendirilir.

Modern toplumsal sözleşme kuramlarına bakıldığında üç özellik görülür. Öncelikle bu sözleşmelerin hepsi insan ile insan arasındadır. Ama bizim misakımız, ahdimiz, akdimiz sadece bizim aramızda değil, sadece insanla insan arasında değil, aynı zamanda Allah arasındadır. Ben nikâh törenlerinde şahitlik yaparken, nikah ile ilgili Kur'an'da geçen bir kavramı evlenen gençlere hatırlatırım: “Ve eheznâ minküm mîsâken galîza” (Muhakkak ki biz sizden sağlam bir söz aldık). Evlilik sadece evlenen çiftin arasında olup biten bir şey olmadığı için Kur'an bunu da misak olarak tanımlıyor. -Nikâhın bazı fıkıh kitaplarında alışveriş akitlerine benzetilmesi doğru değildir. Evlilik akdi, Allah'ın rızasına uygun aile hayatını kurmak için verdiğimiz bir sözdür. -Nikâhta sadece biz eşimize

ve eşimiz bize söz vermiyor. Aynı zamanda eşler birlikte Rablerine de söz veriyor. “Birbirimize sadık kalacağız, birbirimize meveddet ve rahmet ile bağlanacağız ve senin rızana uygun bir yuva kuracağız” diye söz verdikleri için misaktır. Onun için toplumsal sözleşme kuramları Rabb’i tanımayan sözleşmelerdir. Ama bizim misak nazariyemiz hem kendi aramızdaki ahitlerimize ve akitlerimize riayet etmemizi salık verir hem de Rabb’imizi asla unutmamız gerektiğini söyler.

İkinci özellik olarak toplumsal sözleşme kuramları daha çok mülkiyet ilişkisini halletmek içindir. Bizde ise mülkiyet değil emanet söz konusudur.

Üçüncü olarak ise toplumsal sözleşme kuramlarının, insanın ilk başta vahşi halinin olduğu ve medeni halinin ancak bu sözleşme ile başladığı

yönündeki telakkisi de doğru değildir. Bize göre ilk insan, ilk peygamber olarak en medeni varlık olarak dünyaya geldi. Çünkü o insan Rabb’i ile sözleşmiş olarak geldi ve bu bizim fitratımıza yerleştirildi. Fitrat bizlerin doğuştan sahip olduğumuz yüce değerler hafızasıdır. Şimdiki gençlerin lisanıyla ifade ediyorum: Fitrat biz yaratılırken Rabb’imizin bize yüklediği ilahî bir yazılımdır ve ilahî yazılımda bütün o misaklar vardır. Bütün bu ahitler, bütün bu akitler, bütün bu vaatler vardır. Bize düşen buna sadakattir.

Değerli Kardeşlerim,

İnsanlık için yeni bir döneme giriyoruz. Modernleşme, küreselleşme ile birlikte, küreselleşme de dijitalleşme ile birlikte görsel idraki egemen kıldı. Görsel idrakin egemenliği aklımızı zayıflatıyor, kalbimizi öldürüyor ve biz bir idrak ölümü ile karşı karşıya kalıyoruz. Bu sebeple yeni nesillerin çok soruları ve çok sorguları var. Eğitim sistemimizi baştan ayağa yeniden gözden geçirmeliyiz. Sorumlu kardeşlerimiz aramızdalar. Hasbelkader bu sorumlulukları belli bir dönem üstlenmiş, dünyayı takip eden ve mukayeselerini yapmış bir kardeşiniz olarak söylüyorum: Bizim eğitim sistemimiz kadar akli nakil-

den ayıran, tekvini tenzilden ayıran, pozitivist ve maddeci bir eğitim sistemi, inanın ki dünyada çok az kaldı. Bunu bir ilim talebesi ve ilim insanı olarak söylüyorum.

Birkaç aydır ilkokulda okutulan kitapları dahi harf harf, kelime kelime okumuş bir kardeşiniz olarak söylüyorum. Türkçe kitaplarındaki seçilen her kelimeyi tek tek okumuş bir kardeşiniz olarak söylüyorum. Sadece eğitim sistemimizi değil din eğitimi sistemimizi de değer ve ahlak üreten bir yapıya getirmemiz gerekiyor. Bunun için yeni çalışmalar yapmamız gerekiyor. Bununla ilgili görüş ve önerilerimi ilgili makamlara zaman zaman yaptığım ziyaretlerde dile getirip paylaştım.

Rabb’im yolunuzu açık eylesin. Cenab-ı Allah hepimizi ve tüm İmam Hatip camiasını dile getirdiğim dört “Biz” ile birlikte vaadimize, ahdimize, misakımıza bağlı kalarak; varlığımızı öteki için daima rahmet bilerek ve kalbimizde taşıdığımız muhabbeti bütün insanlığa taşımayı hepimize nasip etsin. Hepinizi sevgiyle, saygıyla, muhabbetle selamlıyorum. Allah’ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Abdullah Ceylan

Röportaj: Emine Dolmacı

ŞİARLARIMIZI ÖLÇÜ ALIP HAYATIMIZA YÖN VERİYORUZ

1983 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Ekonomi bölümlerini bitirdi. İstanbul Ticaret Üniversitesinde yüksek lisansını tamamladı.

Ticari hayatına üniversite yıllarında İmam Hatipli arkadaşlarıyla kurduğu Balat Creative Reklamcılık şirketiyle başladı. Süreç içerisinde çeşitli sektörlerde ticari hayatına devam etti. Şu anda sağlık sektöründe aktif olarak çalışmaktadır.

Ortaokul yıllarından itibaren Milli Gençlik Vakfı ile başlayan sivil toplum çalışmaları çeşitli kurumlarda gönüllü olarak devam etti. 2015 yılında ÖNDER'de gençlikten sorumlu genel başkan yardımcısı olarak göreve başladı. 2 dönem bu görevi sürdürdükten sonra ÖNDER Genel Sekreteri oldu. 3 Temmuz 2021 tarihinden itibaren ÖNDER Genel Başkanı olarak görevini sürdürmektedir.

Ahdimiz hak olana ve haklı olanla birlikte olmaya ise bu ahdin vefasının sadece bizlere değil tüm insanlığa hayır getireceği muhakkaktır. İç dünyamızdan yakın çevremize, semtimize ve şehrimize, ülkemize ve en nihayetinde yeryüzüne uzanan bir vefa duygusu insanlığın kuruluşu olacaktır.

ÖNDER İmam Hatipliler Derneği, her yıl tüm dernekleri bir araya getirerek yaptığı İmam Hatipliler Kurultayında aynı zamanda yılın şiarını da belirliyor. Şiarla ilgili yıl boyunca eğitim çalışmaları, yarışmalar, etkinlikler düzenliyor. Bir yıl boyunca tüm dernekler tarafından konu üzerinde duruluyor. Şiar geleneği üzerine görüşlerini aktaran ÖNDER Genel Başkanı Abdullah Ceylan, her yıl bir kavramla bu geleneğin sürdürülmesini, “İçinde bulunduğumuz anın kritiğini kadim olan değerlerle yapmak ve şiarımızı ölçü alıp kendimizi hesaba çekmek, hayatımıza yön vermek” sözleriyle açıklıyor. Hem konuların seçilmesi hem de ele alınması, yaşanması ve yaşatılması bağlamında dahası da var. İşte onları Genel Başkanımız Abdullah Ceylan’a sorduk, o da cevapladı...

ÖNDER 2015 yılından itibaren her yıl bir şiar belirleyerek o çerçevede çalışmalarını sürdürüyor? Neden her yıl bir şiar belirliyorsunuz?

Bizim anlam dünyamızı şekillendirenin kavramlarımız olduğunu biliyoruz. Kelimeler ve bu kelimelerin taşıdığı anlamlar insanların yaşantıları yorumlayıp, toplumları dönüştürmesinde önemlidir. Aslında çok büyük manalar taşıyan ve ayrıntılı olarak üzerinde düşünülmesi gereken birçok terimi topluca telaffuz ettiğimizde tam olarak hakkını verememe gibi bir endişe oluşuyor. Kavramlarımızı ayrı ayrı ele alıp, değerini ve derinliğini gündem yapabilmek için 2015 yılından itibaren her yıl bir

konuyu şiar olarak belirledik. Şiarların belirlenmesinde Türkiye'deki illerin tamamında ÖNDER yöneticilerimizin ve mensuplarımızın tekliflerini alıyoruz. En çok teklif edilen kavramlarımız arasında yapılan oylama ile o yılın şiarına karar verip ilan ediyoruz. Böylece belirlediğimiz her şiar, bir yandan kadim değerlerimize ve ahlak anlayışımıza dayanırken bir taraftan da güncel olanla ve gündemle de bir şekilde örtüştü. Zaten bizim maksadımız tam olarak buydu. Yani içinde bulunduğumuz anın kritiğini kadim olan değerlerle yapmak ve şiarımızı ölçü alıp kendimizi hesaba çekmek, hayatımıza yön vermek. **Nitelikli Yenilik, İstikamet Üzere, Samimiyetle,**

Bilgi ve Hikmetle, Ehliyet ve Liyakatle, Basiret ve Ferasetle, Adalet ve Merhametle ve son olarak **Ahde Vefa** şiarlarının bu anlamda kendi içinde bir hikâyesi ve kadim değerlerden güncel gönderdiği mesajları vardı.

UNUTMAKTAN KURTULMANIN YOLU ZİKİR

-Yeni şiarın hikayesi nedir?

Vazgeçilmez hasletimiz “Ahde vefa” ve ahitlerimize gösterdiğimiz vefakar tavrımız bizi başkalarından ayıran erdemlerimizdir. Hayatımızdaki nimetlere ve güzelliklere olan şükürümüz ve teşekkürümüz ne kadar değerli ve önemliyse bu nimetleri yaratan Rabbimize ve güzelliklerin yaşanmasına vesile olan

liklere ve nimetlere dikkat çekmek adına bu yıl **Ahde Vefa** şiarı belirlenmiş oldu.

-Bu kavramın kökeni ve kodları nelerdir?

Aslında nimetleri/güzellikleri hatırlamak ve sahiplerine şükür/teşekkür etmek merkezinden bir bakışımız şekillendi konuya yaklaşıırken. Sahip olduğumuz her şeyi bize lütfeden Rabbimize karşı kulluk borcumuz ve vefamız, konunun asıl nirengi noktasını oluşturuyor. Çünkü insan hatırlamayıp unutunca güzel olanın değerini koruyamıyor. Nimetin asıl sahibinin kendisi olduğu yanılıgısına düşüyor. Böylece hayata ve kâinata kendisini merkeze alarak bakıyor. Bunun neticesinde de Allah ile olan bağı zayıflıyor ve zamanla kopuyor. Aynı şekilde geçmiş ile de benzer bir ilişkisi var insanın. Anne babasının kendisine yaptığı iyilikten başlayan ve genişleyen iyilik halkalarını unutan ve sahiplerine değer vermeyen insan, tarihsel olarak kendi özüne ve çevresine yabancılaşır. Yabancılaşmak insan için bir zaaftır. Çünkü yabancılaşmak beraberinde nankörlük gibi kötü bir hasleti getirir ve insan ruhunu rahatsız eder. Bu ruhî bunalımdan kurtulmanın en salim yolu vefakâr olmaktır.

kardeşlerimize vefamız da aynı derecede değerlidir. Bu yönüyle toplumsal hafızanın ve insanların unutma/nisyan ile malul olduğunu maalesef yaşayarak tecrübe ediyoruz. Unutmak bir yönüyle insani bir durum. Ancak unutan insanın

bu noksandan kurtulmasının yolu zikir yani hatırlamadır. Hatırlama beraberinde vefayı da getiriyor. Özelde İmam Hatip Okullarının bir asrı bulan macerasında, genel olarak ise bir Müslümanın hayatında yaşanmış güzel-

ÖZNE OLMAYI BAŞARABİLEN GENÇ VEVALIDIR

-Bir genç ve bir İmam Hatipli için düşünürsek ahde vefa ne anlama gelir? Ahdine vefalı olan bir genci tarif edebilir misiniz?

İnsanın unutmaya meyyal oluşu ve teşekkür etmenin kemale ermemiş nefse ağır gelişi, insanlık tarihi kadar eski ve belki de fitrî bir durumdur. Ancak yaşadığımız çağda bu olumsuz özelliğimizi derinleştirecek ve bir krize çevirecek çok fazla etken söz konusu. Hayatın geçmişe kıyasla baş döndürücü değişim hızı, modern şehirlerin bitmek tükenmek bilmeyen meşguliyetleri, teknoloji çağının insana tahküm edercesine yenilikleri, yaşamın gerçeklikten kopup sanal âlemlere hapsolması gibi her biri kendi içinde derin neticeler getiren bir dünyadan bahsediyoruz. Bu dünyada kişinin kendini kaybetmesi ve asıl maksadı unutmaya çok daha kolay hâle geliyor. Yaşadığı zamanın mensubu olan İmam Hatipli bir genç için de bu durum söz konusu. "Ahdine vefalı bir İmam Hatip Genci"nden muradımız aslında bu hengâmenin içinde bir nesne olmaktan kurtulup özne olmayı başarabilen ve yaratılış maksadıyla bağını koparmayan genç ve gençlik.

Bu bağın birçok parçası var: Dinine vefa, tarihine vefa, büyüklerine vefa, değerlerine vefa duygularına sahip bir genç ve gençlik.

-ÖNDER eğitim üzerine çalışan bir sivil toplum kuruluşu, bir yandan da eğitimde ahde vefayı düşünmemiz, buna kafa yormamız gerekiyor. Eğitimde ahde vefa nasıl olur?

Bu sorunun cevabı, ahdimizin yani sözümüzün ne olduğu ve kime karşı verildiği ile yakından ilgilidir. Bizler Müslümanlar olarak yaratılışımızdan itibaren Allah'a bir söz verdiğimizimize inanıyoruz. Kuran-ı Kerim'in ayetlerinde bu sözün temiz fitrat üzerine bir hayat ve sağlam bir iman ile çerçeveslendiğini görüyoruz. Öyleyse hayatımızda bizi bu fitrata sevk edecek her eylem ahdimize sadık kalışımızın bir delili olacaktır. Eğitimde ahde vefa öncelikle bu bütüncül yaklaşımla olmalıdır. Tabii bir de bu gaye için kurulan müessese ve emek verenlere karşı da bir ahdimiz var. İmam Hatip okullarının kurulduğu günkü niyet üzere devam etmesi, müfredatının kendine has durumunun korunması, okulların ve mezunlarının izzetinin korunması, emek verenlerin hayırla yâd edilmesi ve destek olunması, hocasından talebesine bu

çatı altında eğitim veren ve alan herkesin hakkının korunması; İmam Hatipler özelinde eğitimdeki vefanın tezahürleri olarak sayılabilir.

AHDE VEFA İNSANLIĞA HAYIR GETİRECEK

-Şiar çerçevesinde neler yapıyorsunuz? Bunun tüm camiaya yol gösterici bir işaretle olarak belirlendiğini biliyoruz.

Şiarımızı kamuoyu ile paylaştıktan sonra gerek Genel Merkez çalışmalarında gerekse il ve ilçe derneklerinin çalışmalarında Ahde Vefa vurgusunu daha çok ön plana çıkardık. Ahid, misak, vaad, söz, vefa gibi şiarımız ile ilgili kavramların mezunlarımızın ve öğrencilerimizin gündeminde daha çok yer alması için çalışmalar yapıyoruz. Şiarımız ile ilgili seminerler,

sosyal medya paylaşımları, çalıştaylar, okullarda öğrencilerin çalışmaları, sergi çalışması, vefa ziyaretleri gibi birçok alanda çalışmalar yapıldı ve planlandı. TOHUM Dergisi'nin bu sayısını Ahde Vefa konusuna ayırdık.

-Ahde vefalı olmak sadece bizimle ilgili bir kavram değil. İnsanlık olarak ahde vefa kavramına uygun bir hayat sürdürdüğümüzde önümüze nasıl bir dünya çıkar? Nasıl bir geleceğimiz olur?

Ahdimiz hak olana ve haklı olanla birlikte olmaya ise bu ahdin vefasının sadece bizlere değil tüm insanlığa hayır getireceği muhakkaktır. İnsana, tabiata, canlıya, yaşama, ölüme dair verdiğimiz sözleri hatırladıkça ve gereğini yerine getirip vefakâr davrandıkça dünya bütün insanlık için daha huzurlu bir yurt haline gelecektir. Kendi iç dünyamızdan yakın çevremize, semtimize ve şehrimize, ülkemize ve en nihayetinde yeryüzüne uzanan bir vefa duygusu insanlığın kurtuluşu olacaktır. Başkasına ait olana haksız şekilde el koymama üzerine verdiğimiz vaadimize vefa göstermiş olsak mesela, hayatın her alanında insanlar çok daha mutlu olacaktır.

**TÜRKİYE'NİN
ÖNDERLERİ**

KİTAP

FİLM

MAKALE

BELGESEL

GEZİ

KAMP

GRUP ÇALIŞMASI

SOSYAL SORUMLULUK

önder¹⁹⁵⁸**genç**

Muhammed Emin Yıldırım
Siyer Vakfı Kurucusu

VEFAYI EN VEFALI OLANDAN ÖĞRENMEK

1973 yılında Erzurum'un Horasan ilçesinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise eğitimini memleketi Erzurum'da tamamladı. Örgün eğitimine devam ederken bir taraftan da medresede Arapça ve Temel İslami İlimler alanlarında dersler aldı. 1999 yılından sonra Mısır'da İslami İlimler ve Arapça üzerine 5 yıl boyunca çalışmalarda bulundu. Uzun yıllar Siyer alanında çalıştı. İhtisas alanı ile ilgili 200'ü aşkın TV ve Radyo programına katıldı ve/veya sohbetleri yayınlandı. Halen kurucusu olduğu Siyer Vakfı'nda öğretim dönemi içerisinde muhtelif başlıklarda sohbetleri devam etmektedir.

Âlemlere Rahmet olarak gönderilen Kutlu Nebi (sas), tüm ahlakî meziyetlerin tartışılmaz rehberi olduğu gibi, bugün hayatlarımızda pek de izi kalmayan vefanın da en büyük rehberidir.

Nedir vefa? Vefa en kısa anlamı ile; yapılan iyiliğin küçüğüne büyüğüne bakmadan onu unutmamak ve o iyiliğe misliyle ya da daha güzeli ile karşılık vermektir. Dolayısı ile vefa; nankörlüğün zıddıdır. Nankörlük yapılan iyiliğin kadrini bilmemek, o iyiliğe kötülükle karşılık vermektir. Bu anlamdan hareketle vefanın kime karşı gösterileceği hususunda çok geniş bir alan ile karşı karşıyayız. Elbette bir vefadan bahsedilecekse en başa kulun Allah'a (cc) karşı ortaya koyması gereken vefasını yazmamız gerekiyor. Sonra iki cihan saadeti olan aziz dinimiz olan İslâm'a karşı vefa, hidayet rehberi, gönüllere şifa, dertlere deva Kur'an'a karşı vefa, o Kur'an'ı bizlere ulaştıran, tebliğ eden, ihtiyaç duyulan yerleri tebyin eden, bize bilmediğimiz binlerce şeyi talim eden ve bizleri arındırmak için tezkiye eden Hz. Peygamber'e (sas) karşı vefa, dosta vefa, dostun dostuna vefa, düşmana vefa, insana vefa, hayvana vefa, eşyaya vefa, yani tüm varlığa karşı vefa...

Vefa Örnekleri

Vefanın en büyük muallimi olan Efendimiz'in (sas) hayatında burada sayılan tüm alanlara ait vefa izleri bulmak mümkündür. O'nun (sas) Allah'a (cc) karşı nasıl vefalı olduğunu Rabb'i ile kurduğu o muhteşem bağda görmekteyiz. 23 yıl boyunca İslâm'ın anlaşılması ve yaşanması konusundaki ızdırabı, İslâm'a karşı vefasını ortaya koymaktadır. Kur'an ile olan münasebeti, vahyin emin meleği olan Hz. Cebrâil ile tesis ettiği bağ, Kur'an'a karşı vefasını göstermektedir. Kendisi ile iletişimi, her teşehhütte kendisine okuduğu dualar, Peygamber olarak bizzat kendisine karşı vefasını yansıtmaktadır. Yine O'nun (sas) dostlarına, akrabalarına, arkadaşlarına, eşlerine, çocuklarına karşı yaptıkları insanı hayrete düşürecek vefa örneklerindedir.

Ama biz bu yazıda sadece Hz. Peygamber'in (sas) biri sevgili eşi Hz. Hatice'ye, diğeri ise bir düşmanına karşı vefasını aktaracağız. Özellikle düşmanına karşı vefasını seçtik ki dostlarını bozuk para gibi harcayan bu çağın insanına, Efendimiz'in (sas) değil dostunun, düşmanın dahi yaptığı iyiliği unutmayıp, nasıl vefalı davrandığını öğrenelim. Düşmanların çok olduğu bir

dünyada vefasız dostlardan olmamanın çabasını verelim.

Hz. Hatice'ye Karşı Vefası

Hz. Hatice annemizden başlayalım. Hatice validemizin vefatının üzerinden tam on bir yıl geçmişti. Daha dün kovulup yurtlarından çıkarılan Müslümanlar, şimdi zorla çıkarıldıkları beldeyi fethetmek için Mekke'nin kapılarına dayanmışlardı. Allah Resûlü (sas) on bin askerle Kâbe'ye doğru yürüyordu. Bir anda Efendimiz (sas) ordudan ayrılarak Hacûn Kabristanlığı'na yöneldi. Gitti, oturdu Hatice'sinin kabri başına, gözlerinde yaş, dudaklarında dua ve istiğfar orada bir müddet durdu. Sahâbe orada da o aşka hayran olmuş, onlar da Peygamberimiz (sas) beraber gözyaşları dökmüşlerdi.

Mekke fethedilmiş, Kâbe putlardan temizlenmiş; Bilâl (ra), Mekke'nin semalarına artık hiç susmamak üzere Ezan-ı Muhammediye'yi duyurmuştu. Allah Resûlü (sas) Kâbe'nin avlusunda durmuş, kendisine gelen yüzlerce meseleye çözümler getirmeye başlamıştı. Bir anda Allah Resûlü (sas) yaşlı, beli bükülmüş, eli bastonlu bir ihtiyar hanımın kendine doğru geldiğini görmüştü. Hemen haykırmıştı: **"Açın yolu, gelen hanıma yol ve-**

rin.” demişti. Emir yerine getirilmiş, yollar açılmış, ihtiyar hanım adım adım Allah Resûlü'nün (sas) huzuruna gelmiş, Efendimiz (sas) sırtındaki cübbeyi çıkarıp yere sermiş ve bu hanımı yanına oturtmuş ve onunla sohbet etmeye başlamıştı. Allah Resûlü (sas) o kadar içten bu ihtiyar hanım ile sohbet ediyordu ki tüm Sahâbe heyecanla kadının kimliğini merak etmeye başlamışlardı. Efendimiz (sas) zaman zaman gülüyor, zaman zaman duygulanıp ağlıyor, zaman zaman hiç konuşmadan bakışlarını maziye dikiyordu.

ÂİŞE VALİDEMİZ EFENDİMİZ'İN (SAS) NAZARINDA HZ. HATİCE'NİN KIYMETİNİ ÇOK İYİ ANLAMIŞTI. AMA YİNE DE KISKANMADAN DA EDEMİYORDU. "ONUNLA AYNI ZAMANI PAYLAŞMAMAMA RAĞMEN HATİCE'Yİ KISKANDIĞIM KADAR HİÇBİR KADINI EFENDİMİZ'DEN KISKANMADIM. ÇÜNKÜ EFENDİMİZ (SAS) HATİCE'Yİ O KADAR ÇOK ANIYORDU Kİ, BİR AN OLSUN ONU UNUTMUYORDU." DİYORDU.

Derken ihtiyar hanım gitti. Âişe validemiz büyük bir merak ile Efendimiz'in (sas) yanına geldi: *"Ya Resûlullah! Kimdi biraz önceki yaşlı hanım? Onunla neler konuşuyordunuz?"* diye sordu. Allah Resûlü (sas): **"Ey Hümeiram! Gelen Hatice'min arkadaşydı; onunla Haticeli günleri zihnimizde canlandırdık!"**

dedi. Efendimiz (sas) isim vermiyor ama ihtimaldir ki gelen evliliklerine vesile olan Nefise bint Münye idi.

Âişe Validemiz dayanamadı ve dedi ki: *"Ya Resûlullah! Nedir hep Hatice, Hatice deyip duruyorsun. Allah şimdi ondan daha hayırlısını ve gencini sana nasip etmişken sen yine de hep Hatice, Hatice diyorsun."* Bir anda Efendimiz'in (sas) mübarek yüzünün rengi değişti, gadaplandı ve Âişe'nin şahsında Hatice'nin değerini âleme duyurmak adına şöyle dedi: **"Hayır vallahi! Allah Hatice'den daha hayırlısını**

bana nasip etmedi. Herkes beni yalanlarken o beni doğruladı. Herkes kapıları yüzüme kapatırken o kapısını bana açtı. Herkes beni malından mahrum ederken o malı ile mülkü ile bu risalet davasını destekledi. Şimdi söyleyin onun gibisi var mı?" (Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/117)

Vefa abidesi vefalı eşi Hatice'yi işte yıllar sonra bile böyle bir vefa ile anıyordu. Âişe validemiz Efendimiz'in (sas) nazarında Hatice'nin kıymetini çok iyi anlamıştı ama yine de kıskanmadan da edemiyordu. Buhârî'de geçen bir rivayette bunu açıkça söylüyor ve diyordu ki: *"Onunla aynı zamanı paylaşmamama rağmen Hatice'yi kıskandığım kadar hiçbir kadını Efendimiz'den kıskanmadım. Çünkü Efendimiz (sas) Hatice'yi o kadar çok anıyordu ki, bir an olsun onu unutmuyordu. Ne zaman evimizde bir koyun veya keçi kesilse hemen bir parçasını ayırır, 'Bu pay Hatice'nin akrabalarının ve arkadaşlarındır' der onlara gönderirdi. Bir gün dayanamadım; Efendimiz'e (sas) bu sevginin nedenini sordum. Efendimiz dedi ki: **"Ey Âişe! Ben, en çok Hatice'yi seviyorum. Seven; sevdiklerinin sevdiğini de sever."** (Buhârî, *Menakibü'l-Ensâr*, 19,21)*

Vefayı, vefa sultanından öğrenmeye devam ediyoruz: Efendimiz (sas) bir gün yolda yaşlı bir hanım gördü, onu görür görmez, o kadar sevindi ki, hemen yanı başına oturttu; onunla sohbet etmeye başladı ve daha sonra da ona ikramlarda bulunarak, yolcu etti. Bu tabloyu izleyen sahâbe, meraklanmış,

o hanımın kim olduğunu öğrenmek istemişlerdi. İçlerinden biri sormuş: *“Ya Resûlullah! Kimdi o hanım, sizi bu kadar sevindirdi?”* Efendimiz (sas) dedi ki: *“O Ümmü Züfer’dir. Mekke’de evimize gelir, Hatice’nin saçlarını düzeltir, onu süslerdi.”* (İbn Hacer, *el-İsâbe*, c.4, s. 2696; İbn Esir, *Üsdu’l-Ğabe*, c.7, s. 322)

Hz. Hatice’ye ait her hatıra vefa muallimi olan Efendimiz’i (sas) böyle heyecanlandırıyor, yıllar önce Mekke’de evlerine gelip Hatice validemizin saçlarını düzeltten bir hanım bile unutulmuyor, sevgilinin

hatırına o da vefa sultanından ikram görüyordu.

Bir gün Hücre-i Saadet’in dışından biri içeriye girmek için izin istedi. O anda Allah Resûlü (sas) Hz. Âişe’nin odasındaydı. Efendimiz (sas) dışarıdan izin isteyen sesi duymaz, bir anda ayağa kalktı: **“Allah’ım! Bu izin isteyiş evimin sultanı Hatice’nin izin isteyişidir. Muhakkak ki gelen Hatice’nin kız kardeşi Hâle’dir. Allah’ım! Ne olur gelen Hâle olsun!”** dedi. (Buhârî, *Mena-kibu’l-Ensâr*, 3,5; İbn Hacer, *el-İsâbe*, c.4, s. 2652)

Evet, gelen Hâle idi. Allah Resûlü (sas) aradan yıllar geçmesine rağmen Hatice’sinin izin isteyişini unutmamış, yıllar geçmesine rağmen hanımının hatırına kız kardeşine saygı ve hürmeti esirgememişti. Allah Resûlü (sas) yirmi beş yıllık hayat arkadaşını, yâr ve yardımcısını o günün insanına da, bu günün insanına da elini semaya kaldırarak şöyle açıklayacaktı: **“Semanın en hayırlı hanımı İsâ’nın annesi Meryem, yeryüzünün en hayırlı hanımı ise Hatice’dir.”** (Buhârî, *Ehâdisi’l-Enbiyâ*, 31)

Yine Efendimiz (sas) bir gün: **“Hanımlar âleminin en**

hayırlıları şu dört hanımdır: İmrân'ın kızı Meryem, Huveylid'in kızı Hatice, Muhammed'in kızı Fâtıma ve Firavun'un hanımı Âsiye.”
(Buhârî, *Ehâdisi'l-Enbiyâ*, 27; Tirmizi, 3878)

Hz. Hatice validemize karşı nasıl bir vefanın ortaya konduğunu anlayabileceğimiz

Bedir Meydanında Bir Vefa Örneği

Nübüvvetin 7. yılında Mekke yükselen İslâm davetinin önünü alamayınca Müslümanlara karşı bir ambargo kararı alır. Bu karar Kâbe'nin kapısına tüm Mekke halkı uysun diye asılır. O günlerde ticari bir sefer için Mekke'nin dışında

Ebî Talip'te muhasara altında bulunan Müslümanlara develerle yiyecek gönderir. Allah Resûlü (sas) Ebû'l-Buhturi b. Hişâm'ın bu vicdanlı davranışını vefa defterine silinmez harflerle yazar. Aradan tam 7 yıl geçer ve Bedir'de iman ordusu ile inkâr ordusu karşı karşıya gelir. Efendimiz (sas) bir de duyar ki, Ebû'l-Buh-

birkaç numune bunlar... Onun değer ve kıymetini ifade eden daha nice farklı rivayetler daha vardır, ama biz bu kadarı ile iktifa edelim ve Efendimiz'in (sas) düşmanlarına bile nasıl vefalı olduğuna dair bir örnek aktaralım.

bulunan sayılı tüccarlarından Ebû'l-Buhturi b. Hişâm yolculuktan dönünce Kâbe'de asılı bulunan bu kararı görür. İslâm davetine karşı olmasına rağmen bu kadarı da fazla diyerek, asılan kararı alıp yırtar ve bu kararlara uymayacağını söyler. Bununla da kalmaz birkaç kez Şib-i

turi'de savaş meydanına Müslümanlarla vuruşmak için gelmiştir. Ama vefanın sultanı, sultanlara yakışır bir tarzda önünde duran sahâbesine şunu söyler:

“Her kim savaş meydanında Ebû'l-Buhturi ile karşılaşırsa sakın onu öldürmesin.”

Savaş meydanında Ebû'l-Buhturi'ye böyle bir dokunulmazlığın neden verildiğini bilmeyen bazı sahâbiler merakla: “*Ya Resûlullah! Bu adamın ne özelliği var ki, savaşın içerisinde böyle bir ayrıcalığı hak ediyor?*” diye sorarlar. Allah Resûlü (sas) der ki:

“ Sahife günü, yani Şib-i Ebî Talip ambargosunda bize yaptığı iyiliğe karşı ona olan vefa borcumuzdan dolayı bu vefayı hak ediyor.”

Bedir başlıyor; iman ile inkârın ilk karşılaşmasında tabir caiz ise kelleler veriliyor, kelleler alınıyor. Böyle bir ortamda Ensâr'ın yöneticilerinden Müezzir b. Ziyad, Ebû'l-Buhturi'nin karşısına çıkıyor. Müezzir, Allah Resûlü'nün (sas) uyarısını hatırlar hatırlamaz, hemen Ebû'l-Buhturi'yi bırakıyor, başka biri ile savaşmaya başlıyor. Bu tablo birkaç kez tekrar edince Ebû'l-Buhturi merak ediyor ve karşısında duran İslâm askerine:

“Ey Medinelî! Neden benimle savaşmıyorsun. Benden korkuyor musun, yoksa beni beğenmiyor musun?” diyor.

Müezzir b. Ziyad, Ebû'l-Buhturi'ye diyor ki: *“Ne seni beğenmediğimden, ne de korktuğumdan dolayı senden kaçıyorum!”*

Ebû'l-Buhturi daha da meraklanıyor: *“Peki, neden benimle*

vuruşmaktan kaçıyorsun?” diye soruyor.

Müezzir aynen Allah Resûlü'nden (sas) duyduğu cümleyi orada tekrar ediyor:

“Sahife günü yaptığın iyiliğe karşı vefanın bir gereği olarak sana kılıç kullanmayacağım.”

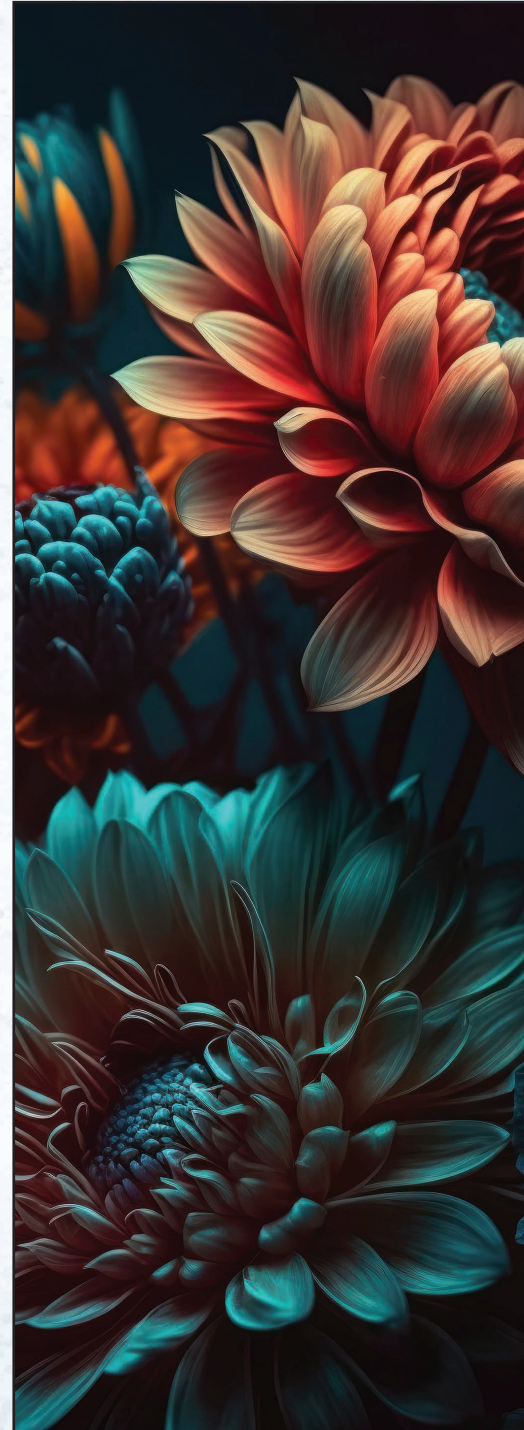
Ebû'l-Buhturi bu cevap karşısında şaşırıyor, bir an ne yapacağını bilemiyor, ama ne yazık ki Bedir günü kendisine gösterilen bu vefaya karşılık vefalı davranamıyor, ısrarla Müezzir b. Ziyad ile vuruşmak istediğini söylüyor ve en sonunda da onun eli ile öldürülüyor.

Vefayı Hayata Taşımak

Vefanın sultanı olan Allah Resûlü'nün (sas) savaş ortamında kendisi ile vuruşmak için gelen bir düşmana karşı gösterdiği bu vefa tablosundan alacağımız çok dersler olduğu muhakkaktır.

İnşallah ders alanlardan oluruz da düşmanların çok olduğu bir dünyada vefasız dostlardan olmayız. Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırını bilenlerden oluruz. Bize bir harf öğretenin dizinin dibinde kırk yıl köle olmayı zillet değil, vefanın bir gereği olduğunun bilincine varırız. Dostlarını bozuk para gibi harcayanlardan değil, kadri kıymet bilenlerden oluruz.

Rabbim bizleri vefalı olanlardan eylesin. Vefanın silinip gittiği, her gün biraz daha azaldığı şu dönemlerde birbirlerine karşı vefalı davranan ve âleme vefa izleri taşıyanlardan eylesin. (Âmin)

Serkan Kayalar

Röportaj: Süleyman Dulkar

Medeniyetimizin Değerlerini Yaşatmak Boynumuzun Borcu

1980 yılında İstanbul'da doğdu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sosyal Antropoloji bölümünden mezun oldu. 2000-2010 yılları arasında özel sektörde uzman ve yönetici olarak görev aldı. 2011-2018 yılları arasında TİKA Başkanı Özel Kalem Müdürü olarak görev yaptı. Bu süre zarfında TİKA'nın yeniden teşkilatlanması çalışmalarında aktif olarak yer aldı. 2014-2018 yılları arasında Başbakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri olarak da hizmet verdi. Daha sonra Ortadoğu ve Afrika Daire Başkanlığı ile TİKA'nın tüm mühendis ve mimarlarının bağlı bulunduğu Teknik Ofis'ten sorumlu TİKA Başkan Yardımcılığı görevine getirildi. 22 Nisan 2019'da TİKA Başkan V. olarak görevlendirildi. 2 Ocak 2021 tarihinde ise TİKA Başkanlığı görevine atandı.

Bize aktarılan değerleri yaşatmak adına başta gönül coğrafyamız olmak üzere dünyanın her tarafına ulaşmak, ihtiyaç sahibi insanlara elimizi uzatmak hem medeniyetimize hem de değerlerimize sahip çıktığımızı, vefamızı göstermesi açısından ayrı bir önem taşımaktadır.

TİKA Başkanı Serkan Kayalar, Osmanlı'nın vakıf medeniyeti anlayışıyla hareket ederek her türlü kıtlık, yokluk ve felaket döneminde ihtiyacı olanlara yardım ettiğini söylüyor ve ekliyor: "Bu köklü medeniyetin varisleri olarak bu değerlerin korunması ve yaşatılması her birimizin boynunun borcudur."

TİKA'nın dokunduğu bölgeleri gönül coğrafyamız olarak nitelendiriyoruz. Bu gönül coğrafyamız içerisinde hangi bölgeler var? Siz gönül coğrafyamızı nasıl tanımlarsınız?

İnsan yaşadığı mekan ve coğrafyadan etkilendiği gibi içinde yaşadığı mekan ve coğrafyayı da şekillendirir. Bu anlamda gönül coğrafyamız tabiri de bizim kültürel kimliğimizi inşa eden, mekansal ve coğrafi tahayyülümüzü yansıtan ve aynı zamanda medeniyetimizin ve atalarımızın izlerini taşıyan bir bölgeyi ifade eder. Günümüzdeki ulus-devlet sınırlarını aşan coğrafi kimliklerin hala işlevselliğini koruduğunu düşündüğümüzde gönül coğrafyamıza fiziki sınırlar çizmek çok kolay değil elbette ancak genel bir çerçeve içerisinde ortaya koymamız mümkün. Gönül coğrafyamızın içerisine Türklerin ilk yurdu

olan Orta Asya'dan Balkanlara kadar uzanan coğrafyadaki Maveraünnehir, Kafkaslar, Horasan, Türkistan, Anadolu ve Rumeli toprakları; İslam medeniyetinin ulaştığı Hint Alt Kıtasından Endülü's'e kadar uzanan coğrafyada yer alan Hicaz bölgesi, Kudüs, Filistin, İran, Irak, Mısır ve Kuzey Afrika gibi bölgelerin tamamı girmektedir. Bu coğrafya Cumhurbaşkanlığımızın fonsunda yer alan 16 yıldızın sembolize ettiği 16 büyük Türk devletinin hüküm sürdüğü bölgelerin yanı sıra İslam medeniyetinin mirasını üzerinde barındıran bölgeleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla gönül coğrafyamız derken medeniyetimizin izlerini, tarihsel mirasımızı, ecdadımızdan bize kalan eserleri her köşesinde görebildiğimiz, kimliğimizi ve değerlerimizi bize hatırlatan geniş bir coğrafyadan söz ediyoruz. TİKA olarak her daim muhabbet ve gönül bağımızı devam ettirdiğimiz

gönül coğrafyamıza, bu coğrafyada yaşayan kardeş ülkelere ve halklara hizmet etmenin bizim için önemli bir sorumluluk ve tarif edilmesi zor bir mutluluk kaynağı olduğunu söyleyebilirim.

TİKA'nın gelişim sürecini, bu çerçeveden bakarak değerlendirebilir misiniz?

TİKA, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından 1992 yılında, bağımsızlığını yeni kazanan Türk cumhuriyetlerinin refahına katkı sağlamak, ülkemizin bu alanlardaki tecrübesini paylaşmak ve kalkınma alanındaki iş birliğimizi güçlendirmek amacıyla kurulmuş bir teşkilattır. 2000'li yılların başından itibaren kurumsal kapasitemiz daha da arttı. Bu dönemde ülkemizin yakaladığı siyasi ve ekonomik istikrar, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde ortaya konulan güçlü siyasi irade ve aktif dış politikanın yardımıyla

TİKA'nın hem faaliyet gösterdiği coğrafya genişlemiş hem de faaliyet alanları artmıştır. Ofis ve faaliyet sayılarımızdaki değişim bu durumu açık bir şekilde gösterir. 2002 yılında 12 olan ofis sayımız bugün 61 ülkede 63 ofise ulaşmış durumda. O dönemde 28 ülkede faaliyet gösteren kurumumuz bugün 150'nin üzerinde ülkede faaliyet gösteren geniş bir ağa sahip. Proje ve faaliyet sayılarında da benzer bir gelişmeyi görebiliyoruz. TİKA'nın ilk 10 yılında toplam proje ve faaliyet sayımız 2000'in biraz üzerindeyken şu anda yılda ortalama 2000 proje ve faaliyet gerçekleştirebiliyoruz. Bugüne kadar toplamda 30 binin üzerinde proje ve faaliyeti hayata geçirmiş durumdayız. 2005 yılının ülkemizde "Afrika Yılı" ilan edilmesinin ardından Afrika'daki ofislerimizin sayısı hızla artmıştır. 2006 yılının "Latin Amerika ve Karayipler Yılı" ilan edilmesiyle de bölgedeki faaliyetlerimiz arttı. Balkanlar da çok sayıda ofisimizin bulunduğu ve yoğun faaliyetler gerçekleştirdiğimiz bölgelerin başında geliyor. En eski ofislerimizin yer aldığı Türk Cumhuriyetleri ise her daim proje ve faaliyetlerimizdeki özgül ağırlığını korumaya devam ediyor. Özetle; başta tarihi ve kültürel bağlarımızın olduğu bölgeler olmak üzere TİKA bugün Orta Asya'dan

Kafkaslar'a, Orta Doğu'dan Latin Amerika'ya, Afrika'dan Pasifik'e kadar gönül coğrafyamızın tüm bölgelerine ülkemizin yardım elini uzatmaya devam etmektedir.

Gönül coğrafyamıza dönük ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

Rabb'imize şükürler olsun bugüne kadar gönül coğrafyamızda on binlerce birbirinden değerli projeye imza attık. Bu projeler insanların hayatına dokunan projeler olması nedeniyle bizim açımızdan her biri son derece önemlidir. Aralarında manevi açıdan çok kıymetli projeler de yer alıyor. Kalkınmanın kapsamı çok geniş olduğu için haliyle bu durum bizim faaliyet çeşitliliğimize de yansıyor, zihninizde daha somut bir resim oluşması adına size farklı faaliyet türlerinden örnekler vererek açıklamak isterim.

Büyük projeler dediğimizde genellikle ilk olarak akla kültürel iş birliği ve restorasyon projeleri geliyor. TİKA olarak gerçekleştirdiğimiz ilk restorasyon projesi; Kazakistan'da bulunan, Türk ve İslam dünyası için büyük önem taşıyan Pir-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevi Hazretleri Türbesi'nin restorasyonudur. Tamamladığımız diğer kültürel iş birliği ve restorasyon

projelerine şunları örnek verebiliriz: Macaristan'daki Gül Baba Türbesi, Bağdat'ta bulunan İmam-ı Azam Ebu Hanife Türbesi ve Abdülkadir Geylani Türbesi, romanlara konu olmuş Mimar Sinan eseri Bosna-Hersek'teki Sokollu Mehmet Paşa (Drina) Köprüsü, Cezayir'in bağımsızlık sembolü olan Keçiova Cami, Makedonya'da Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi'nin evi, Türkmenistan'da büyük devlet adamı Sultan Sencer Türbesi'nin ve Moğolistan'da Bilge Tonyukuk Anıtı'nın koruma altına alınması çalışmaları ile Tiran'da açılışı Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından yapılan Ethem Bey Cami. Bu eserlerin bir kısmı UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde de yer almaktadır, dolayısıyla TİKA'nın bu eserleri ihya etmekle dünya mirasına da sahip çıktığı söylenebilir.

Başka ne tür proje ve faaliyetleriniz var?

Eğitim alanında önemli çalışmalar yapıyoruz. Nijer'de 1200 öğrencinin eğitim gördüğü Nijer-Türkiye Dostluk Okulu'nu inşa ettik. Yine Kolombiya'da ülkenin iç savaştan en çok etkilenen bölgelerinden biri olan Orejon'da 2017 yılında Orejon Türk Okulu'nu inşa ettik ve açılışını dönemin Nobel ödüllü Devlet Baş-

kanı Juan Manuel Santos yaptı. Terör ve iç savaş gibi sorunlarla karşılaşmış bölgelerde insanların ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olacak faaliyetlerde bulunmak da başlı başına değerli bizim açımızdan.

Onun dışında sağlık yine öncelikli faaliyet alanlarımızdan. Mesela, Filistin'de Gazze Şeridi'nde Türkiye-Filistin Dostluk Hastanesi ve Nijer'de ülkedeki sağlık kapasitesinin geliştirilmesi ve anne-çocuk ölümlerinin azaltılması amacıyla kurulan Türkiye- Nijer Dostluk Hastanesini inşa ettik. Aynı şekilde TİKA'nın verdiği desteklerle Afganistan'da bulunan Afgan-Türk Dostluk Hastanesi ile Afgan-Türk Dostluk Çocuk Hastanesinde bugüne kadar milyonlarca hasta sağlık hizmeti aldı.

Mesleki eğitime de büyük önem veriyoruz, faaliyet gösterdiğimiz ülkelerdeki beşeri kapasitenin artırılması için gayret gösteriyoruz. Bu kapsamda kurum olarak sağlık, medya, tarım, yargı, bilişim gibi birçok alanda mesleki eğitim programlarını hayata geçirdik. Bugüne kadar devletimizin imkânları ve ilgili kurumlarımızın da iş birliği ile 50 bine yakın yabancı uzman ile tecrübe paylaşımı gerçekleştirildi.

Ayrıca farklı uzmanlık alanlarına yönelik eğitim modüllerimiz var. Örneğin, birçok ülkede Anadolu topraklarında yaşamış olan Müslüman âlim ve mühendis Cezeri'ye hürmeten "Cezeri Lab" adını verdiğimiz endüstriyel tasarım ve üretim yapma imkânı sunan laboratuvarlar kuruyoruz.

Bu değerli projelerin haricinde üretimi destekleyen, gelir getirici, insan hayatına dokunan ve dezavantajlı grupları önceleyen projeler de bizim için ayrı bir öneme sahip. Bu tür projeler kalkınmayı sürdürülebilir hale getirdikleri için değer taşıyan projeler, toplumun tüm kesimlerinin kalkınma ve refahtan payını almasına da vesile olduklarını söyleyebiliriz.

Örnek vermek gerekirse; Filistin Gazze'de halkın en önemli gelir kaynağı olan zeytin için bir zeytinyağı üretim tesisi, Lübnan'da bir çikolata üretim ve satış merkezi kurduk. Yine Bosna Hersek'te savaşta eşini kaybeden dul kadınlara yönelik bir Ahududu Yetiştiriciliği projesini hayata geçirdik.

Gördüğümüz gibi faaliyetlerimiz çok çeşitli, her birinin de maddi ve manevi anlamda kazanımları var. TİKA bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da gönül coğrafyamıza ülkemizin dostluk ve

muhabetini götürmeye devam edecektir.

TİKA olarak sahada yaptığınız bunca işin amacı nedir? Medeniyetimiz ışığında vefa kavramı üzerinden biraz yorumlar mısınız?

Yunus Emre şiirinde, "Dostun evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldim." der. Biz de bir nevi ülkemizin yardım elini dünyanın dört bir tarafındaki ihtiyaç sahibi insanlara ulaştırarak gönüllerini almaya gayret ediyoruz. Başta da ifade ettiğim gibi TİKA, faaliyet gösterdiği ülkelerin kalkınmasına ve refahına katkı sağlamak, ülkemizin bu alanlardaki tecrübesini paylaşmak ve kalkınma alanındaki iş birliğimizi güçlendirmek amacıyla kurulmuştur ve bu amaçlarla faaliyetlerde bulunmaya devam etmektedir.

Tarihsel açıdan baktığımızda ise TİKA, genç bir teşkilat olarak görünmekle birlikte aslında köklü bir tarihsel geçmiş ve medeniyet yürüyüşünden tevarüs ettiği değerlerin ve birikimin devamlılığını yansıtmaktadır. Bildiğiniz gibi Osmanlı Devleti, vakıf medeniyeti anlayışıyla hareket etmiş ve her türlü kıtlık, yokluk ve felaket döneminde ihtiyaç sahibi veya mazlum halklara insani gerekçelerle yardımda bulunmuştur.

Osmanlı padişahları için bu özellikleri sebebiyle “cihan-penah” (cihanın sığınağı, koruyucusu) ve “alem-penah” gibi sıfatlar kullanılmıştır. Mesela, 19. yüzyılda yaşanan gıda kıtlığı döneminde İsveç’e ve İrlanda’ya buğday yardımları gönderilmiş, Lehistan’dan Osmanlı Devleti’ne sığınanlara insani yardımlar yapılmıştır. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında da Afganistan’a sağlık yardımı gönderilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk’ün özel doktorluğunu da yapan Kamil Rıfki Urga ve beraberindeki heyet Afganistan’a giderek orada yaklaşık yirmi yıl hizmet vermiş, ülke yöneticilerinin doktorluğunu yapmanın yanında ülkedeki ilk tıp fakültesinin açılması için çaba göstermiştir.

Bu köklü medeniyetin varisleri olarak bu değerlerin korunması ve yaşatılması her birimizin boynunun borcudur. Soruda ifade ettiğiniz gibi vefalı olmanın da bir gereğidir. Dolayısıyla bize aktarılan değerleri yaşatmak adına başta gönül coğrafyamız olmak üzere dünyanın her tarafına ulaşmak, ihtiyaç sahibi insanlara elimizi uzatmak hem medeniyetimize hem de değerlerimize sahip çıktığımızı, vefalı olduğumuzu göstermesi açısından ayrı bir önem taşımaktadır.

Peki gönül coğrafyamızda ahde vefayı size çağrıştıran eserlerden bize birkaç örnek verir misiniz?

Ahde vefa bizi biz yapan en önemli değerlerden birisidir. Bizim proje ve faaliyetlerimiz arasında ahde vefayı en güzel örnekleyenler kültürel iş birliği ve restorasyon projeleridir. Bu kültür projelerinin amaçları arasında medeniyetimizin taşıyıcısı manevi şahsiyetlerin ve kültürel anlamda sahip olduğumuz ortak mirasın korunması ve yaşatılması da bulunmaktadır. Bildiğiniz üzere Osmanlı Devleti bir ihya ve inşa medeniyeti olarak gönül coğrafyamızın her köşesine çok sayıda eser kazandırmıştır. Bu eserler arasında yer alan Bosna-Hersek’teki Mimar Sinan eseri Sokollu Mehmet Paşa (Drina) Köprüsü’nün ve Tayland’ın başkenti

Bangkok’ta bulunan ve giriş kapısının üzerinde Sultan II. Abdülhamid Han tarafından gönderilen Osmanlı Devlet Arması bulunan Bang Uhdit Cami’nin restorasyonları medeniyetimize sahip çıkmaya ve ahde vefaya güzel birer örnek olarak verilebilecek çalışmalarlardır. Bunların yanı sıra İslam alemi için önemli şahsiyetler adına yapılan eserlerin restorasyonu da aynı kapsamda değerlendirilebilir. Örneğin ilk restorasyon projemiz olan ve Türkistan’dan Anadolu’ya kadar geniş bir bölgenin Müslümanlaşmasında önemli etkileri olan Hoca Ahmed Yesevi Hazretleri’nin Kazakistan’daki Türbesinin, Bağdat’ta bulunan İmam-ı Azam Ebu Hanife Türbesi ve Abdülkadir Geylani Türbesi’nin, Mekke’den ilk hicret eden Müslümanları ülkesinde misafir eden Habeşistan

Kralı adına yapılan Necâşi ve 15 sahabenin türbesinin restorasyonları da ahde vefa anlamında değerli projelerdir.

Tabii bazı olaylar da vardır ki beşeri hafızaya kazınmıştır. Tarihimizin belli dönemlerinde yaşanan bu olayların anılması ve unutulmaması adına gerçekleştirilen projeler de ahde vefanın güzel örnekleridir. KKTC'nin başkenti Lefkoşa'da Tabip Binbaşı Nihat İlhan'ın ailesinin katledildiği evin Barbarlık Müzesi olarak düzenlenmesi ve restorasyonu yakın tarihimizdeki acı olayların hatırlanmasına vesile olacaktır. Şehitlerimiz yalnızca Anadolu, KKTC veya komşu bölgeleri değil dünyanın birçok coğrafyasını da mukaddes değerler uğruna kanlarıyla sulamıştır. Myanmar'da bulunan Thayet Türk Şehitliği TİKA tarafından restore edilmiş, şehitliğe ulaşımın kolaylaştırılması için yine kurumumuz tarafından yol yapılmıştır. Bu vesileyle şehitlerimizi rahmetle ve şükranla anıyorum. Görüldüğü üzere dünyanın farklı coğrafyalarında ecdadımızdan bize miras kalan eserlere sahip çıkma bilinci ve sorumluluğu ile hareket etmekteyiz. Aynı şekilde Makedonya'da Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi'nin evinin ve Lefkoşa'da bulunan Merhum Alparslan Türkeş'in

evinin müzeye çevrilmesi ile restorasyonlarının ahde vefa güzel örnekler olduğunu söylememiz mümkündür.

Dünyanın dört bir tarafında çok sayıda güzel ve kıymetli çalışmaya imza atıyorsunuz. Gençlere yönelik neler söylemek istersiniz, ne tür tavsiyelerde bulunursunuz?

Öncelikle şunu söylemek isterim, gençler bizim göz bebeğimiz. Ülkemizin ve faaliyet gösterdiğimiz bölgelerdeki ülkelerin birçoğunun en önemli sermayesi insan kaynağımızdır, geleceğimizin de teminatı olan gençlerimizdir. Bu gençlerin yetiştirilmesi ve nitelikli insan gücü haline gelmeleri en önemli görevlerimizin başında gelmektedir. Biz kurum olarak mesleki eğitim projeleri yoluyla beşeri kapasitenin artırılmasına ve farklı meslek gruplarının kendi alanlarında donanım sahibi olmalarına katkıda bulunuyoruz. Bu çalışmalar çok değerli ancak insan yetiştirmek için mesleki donanımlar elde etmenin yanında farklı konularda daha fazla gayret göstermek zorundayız. Gençlerimizi teknolojinin hızla değiştiği ve iletişimin farklı kanallarla çok yaygın ve hızlı hale geldiği günümüz dünyasında bir taraftan modern dünyadaki değişim ve gelişimlere ayak uydururken inançlı, ahlaklı,

milli ve manevi değerlerine sahip çıkan ve bunları kendi hayatına tatbik eden, ihtiyaç sahibi insanların dertleriyle dertlenmeyi bir görev bilen bir anlayışla yetiştirmemiz gerekiyor. Gençlerin de bu anlamda kendilerini geliştirirken aynı zamanda tarih bilinci ile atalarımızın mirasına ve medeniyetimizin değerlerine sahip çıkmaları gerekir. Böyle bir bilinç ve düşünce yapısıyla yetişen gençler başta kendi aileleri ve çevreleri olmak üzere kendi toplumlarının, komşu coğrafyaların ve sonrasında tüm insanlığın maddi ve manevi anlamda gelişmesinin çekirdeğini oluşturacaklardır. Biz de genç bir teşkilata sahip bir kurum olarak genç istihdamını teşvik edecek şekilde önümüzdeki dönem ekonomi ve üretim sektörlerinde projelerimizi artırmayı düşünüyoruz. Gençlerin ülkelerinde kalarak ülkelerinin ve bölgelerinin kalkınmasına katkı sağlamaları çok kıymetli, Balkanlar gibi dışarıya göç veren bölgelerde bunun önemini ve etkisini çok daha net bir şekilde görebiliyoruz. Aidiyet duygusu güçlü, kendini yetiştirmiş, sorumluluk duygusu ile tarih ve medeniyet bilincine sahip, geçmişinden aldığı gücü gelecek vizyonu ile birleştirebilen gençleri olan bir toplum geleceğe çok daha umutla bakacaktır.

Demet Tezcan

ÖNDER Genel Başkan Danışmanı / Yazar

YAŞLILARA VEFA

İstanbul Üniversitesi AUZEF Sosyoloji Bölümünü bitirdi. Ardından Yıldız Teknik Üniversitesi Aile Danışmanlığı Sertifika Programından mezun oldu. İstanbul Ticaret Üniversitesinde Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans programını tamamladı.

Çeşitli gazete ve dergilerde yazdı. İnsan hakları ve insani yardım alanındaki sivil toplum kuruluşlarında çalışmalarda bulundu. Pek çok ülkeye insani yardım çalışmaları kapsamında seyahatler yaptı. Şule Yüksel Şenler (Biyografi), Anne Üşürüm Yokluğunda (Anı), Evvel Zaman İçinde (Hikâye), Yola Düşünce (Seyahatname), Hatırla Diye (Deneme), Bin Yıla Azmetmiş Zulüm/28 Şubat 28 Tanık (Söyleşi) isimli yayımlanmış kitapları bulunmaktadır.

Günümüzde yaş ve kuşak kavramları sadece “çocuk, genç, yaşlı” şeklinde kullanılmıyor. Yaşlılık dönemi kendi içerisinde genç yaşlı, ileri yaşlı, çok ileri yaşlı şeklinde dönemlere ayrılıyor. Yanı sıra “pozitif yaşlanma”, “başarılı yaşlanma”, “yaşsız yaşlılar” “rolsüz rol” gibi pek çok kavram etrafında ele alınıyor yaşlılar. Çokça geriatrinin, psikolojinin, demografik araştırmaların konusu oluyorlar.

Gelişen teknoloji, sosyal ve kültürel değişim, aile dinamiklerinin yeniden yapılanıyor olması gençleri de yaşlıları da içinde yaşadıkları topluluğa ve topluma karşı yabancılaşma tehlikesiyle karşı karşıya bırakıyor. Kültürel olarak yaşlılar ve gençler arasındaki makas sürekli açılırken tek nüfuslu hanelerin artmakta olduğu, bunu da sadece yalnız yaşayan yaşlıların oluşturmadığı da görülüyor. Değişime uğrayan aile formları ve toplumsal yapıya rağmen tüm dünyada, tecrübelerini aktarabilen yaşlıların sonraki kuşakları etkiledikleri bir gerçek olarak duruyor.

Türk Dil Kurumu yaş'ın karşılığını “doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin, hayatın çeşitli evrelerinden her biri, çağ” olarak verirken yaşlıyı; “ilerlemiş, kocamış, ihtiyar, uzun yılları geride

bırakmış” olarak tanımlıyor. Yapılan araştırmalar dünyadaki tüm ülke nüfuslarında yaşlanma oranının arttığına dikkat çekiyor. Biyolojik, psikolojik ve sosyal olarak boyutları bulunan yaşlılık, Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre 65 yaştan sonrasını ifade ediyor. Birleşmiş Milletler 60-65 yaş üstü olanları yaşlı olarak tanımlarken, 2019 yılı “Dünya Nüfusu Öngörüsü” raporuna göre 2050 yılında dünyadaki 6 kişiden 1'inin 65 yaş üstü olması bekleniyor.

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim ise insanın yaş evresini şöyle anlatıyor: *“Sizi güçsüz bir hâlde yaratan, güçsüzlükten sonra size kuvvet veren, kuvvetli döneminizden sonra sizi tekrar güçsüz ve saçı başı ağarmış ihtiyar hâline getiren Allah'tır. O, dilediğini yaratır. Çünkü O, her şeyi hakkiyle bilen ve her şeye gücü yetendir.”* (Rum/ 54)

İnsanoğlunun yeryüzündeki serüveni ağaçlara çok benzer. Doğumdan ölüme geçen süreçte bebeklikten çocukluğa, yetişkinlikten yaşlılığa uzanan hayat serüveninde edinilen pek çok sosyal statü ve rol, yaş almayla birlikte yaprak dökümü gibi bir bir elinden gider. Modern hayat, insanı üretim yıllarına göre üreten veya emekli olarak ayırır. Üretebileceği çok şey

varken çerçevesi çizilmiş bir sınırlılık içine mahkûm eder ve bu süreçte tüketim toplumu sizi kimi kalıplarla tüketici yapamıyorsa toplumun dışına itiverir.

Tam burada inanç, kültür, gelenek, çevre, aile ve eğitim, yaşlının durduğu yeri, sosyal statüsünü ve rolünü belirleyen etkenler arasında yerini alır ve bunların yanında iletişim, empati, diğerkâm olma, onları görmek ve duymak vefa bileşeninde kendini gösterir ve yaşlının hayatına anlam katar.

Vefa denildiğinde bize yaptığı çağrışım bir manevi borç ödeme, ifa, ilgi, alakadır. Bu ister şahsi, isterse toplumsal olsun iyiliğin, emeğin, sunulmanın, varlığın kadrini bilmektir. Kıymet vermedir. Ama en çok da unutmamadır. Hatırlamadır. Üzerindeki nimetleri hatırlama ve borcun ifası. Bu bazen vatana millete, bazen şahsadır. Sana yapılan iyiliği unutma, gösterilen dostluğu unutma, zor günde uzanan eli unutma, emeği, çabayı, maddi manevi bırakılan mirası unutma! Hatırla ve bil!

Yaşlı da vefa da hatırlama ve bilmeye çağırır. Gelmiş ve gidiyor olduğunu, aynı yoldan geçeceğini, yılların yaşanmışlıklarını, tecrübesini, emeği, çabayı, nice değerler

uğrunda tüketilen ömrü ve bunları yok saymamayı.

Hatırla ve bil! Vereni bil, verileni bil, kendini bil, ve fakârlıkla karşındakini bil. Sözlükte evrensel bir değer olan vefa: bir şeyi tam olmak/yapmak anlamına gelirken; Kur'an'da ölçü, tartı, sözleşme ve antlaşma gibi insanın günlük hayatta yapacağı, karşılaşacağı işler/durumlar ile Allah'ın insanlara yaptıklarının karşılığını tam vermesi bağlamında kullanılır¹. Kuşaklar X-Y-Z gibi kategorilere ayrılrsa da değerlerimiz; duygu, düşünce ve davranışta, olgular karşısında tavır almada ortak paydamızdır. Toplumun geneli tarafından kabul edilen, toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren, doğruyu ve yanlışı bulmamızda yol gösterici olan değerler gerek bireysel gerek ailevi gerekse toplumsal krizleri aşmada başat role sahiptir. Vefa da gerek dini, gerek kültürel sorumluluk ekseninde ele alınsın, toplumsal olarak en önemli değerlerimizden biridir.

Burada yaşlıların pek çok değer ögesini aktarmadaki rolü tüm dünyada kabul gören bir olgudur. Bilgi, teknoloji çağı gibi çeşitli tanımlarla ifade edilen çağın gençleri ile yaşlıların anlam dünyası

arasında sadece kuşak farkı değil yeni bir yüzyıl, yeni bir bin yılın etkileri bulunuyor. Nesiller boyu sürdürülen birikimin kuşaklara aktarım çabası genç nesil tarafından zaman zaman kendisi gibi düşünmeye zorlama olarak görülebilse de yaşlılar tarafından bakıldığında bu çabanın ardında anlam dünyasını oluşturan değerlerin işaret ettiği dini, milli, sosyal değerleri koruma güdüsüyle hareket ettikleri görülür. Her şeye rağmen sözlü ya da davranışsal olsun yaşlılar gençler için birer sosyal öğrenme aracı görevini üstlenirler.

Yüce Rabb'imiz insanoğlunun yaş evresine, ömür serüvenini yaşayarak gördüğümüz gibi, yüce kitabında da dikkatimizi çekerken, yaşlanan ana babaya saygıyı kendisine şirk koşulmamasıyla birlikte zikretmiştir. *"Rabb'in yalnız kendisine kulluk etmenizi ve ana-babaya iyilik yapmanızı kesin olarak emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlılık çağına erişirlerse sakın onlara "Öf!" bile deme, onları azarlama, onlara gönül alıcı tatlı ve güzel söz söyle!"* (İsrâ /23). Yaşlı ana babaya karşı beklenen tutum aynı zamanda tüm yaşlılar için de konulmuş ölçüdür.

Peygamber Efendimiz (sas), "Saçı sakalı ağarmış yaşlı Müslüman'a saygı gösterip

ikram etmek, Allah'a saygıdandır" buyurur.²

Pek çok hadisi şerifin bizlerin dikkatini yaşlıya hürmete çektiğini görürüz. Hızla bireyselleşen dünyada sıkça kulak vermemiz gereken buyrukların önemini en canlı biçimiyle pandemi sürecinde yaşlıların içine düştüğü durum, onlara yönelik tutum ve davranışlarla birlikte sarsıcı biçimde gözlemledik. Ve yine aynı zamanda bu küresel krizi toplum olarak vefa değerimize olan bağlılığımız etrafında, vefa duygumuzun harekete geçirmesiyle beraberlik, diğerkâmlık, hayırda yarış için fırsata çevirdiğimizi de gördük.

Yaşlılık, ihtiyarlık, ömrünüz varsa eğer o kadim yazgı bir gün sizi de hiç farkına varmadan yakalayacaktır. Seneleri nasıl da tükettiğinizi, eşinizi-dostunuzu katarken bir bir önünüze, aslında hızla kendi âkıbetinize sürüklendiğinizi fark edeceksiniz. Babaanneniz, anneanneniz, anne-babanız, amcanız, dayınız, halanız gidecek önce... Ve gitmekte insanoğlunun hesabınca öncelenmişlerin sırasında acı bir şekilde kendinizi göreceksiniz. Belki de ömrünüz öyle uzun olacak ki sabah-akşam emanetini alması için duâ edeceksiniz Yaradan'a... Her

¹ Kur'an'da Vefa Kelimesi Anlamı, Davut Şahin, 2021.

² Ebu Davud, Edeb, 23.

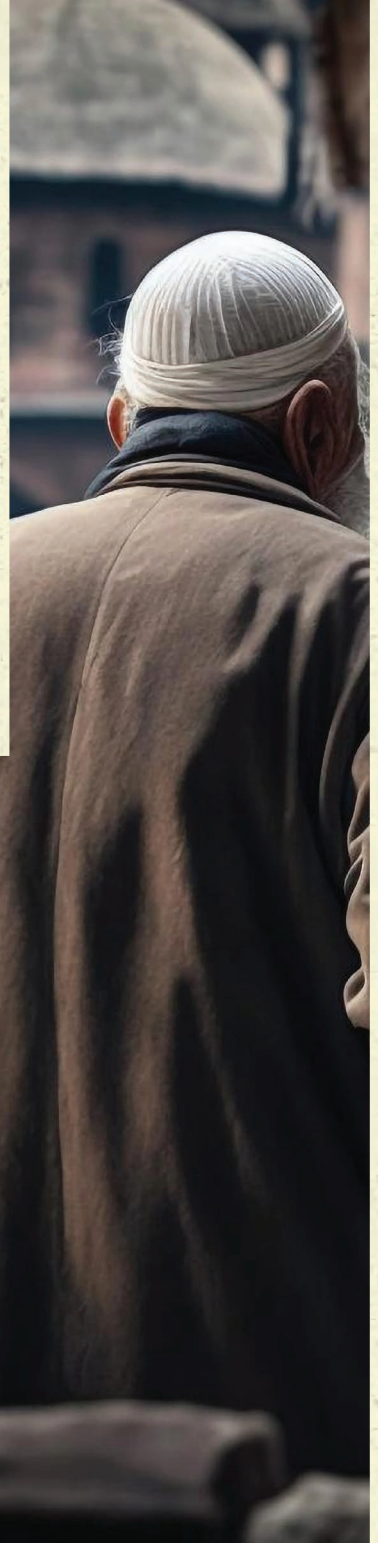
gece, “Bu son gecem, bu yastığa başımı son koyuşum olsun!” diye gireceksiniz yatağınıza. Kaybettiğiniz her genç yakınınızda, “sıra benimdi” diye hayflanacaksınız. Belki yanında yaşadığınız yakınlarınız sizin elinizdeymiş gibi çok göreceğiniz varlığını ve ömrünüzü... İhtiyarlar yalnız kendi geçmişlerini, ahvallerini anlatmıyorlar. Size sizi anlatıyorlar aslında. Kendinize ve yakınlarınızdaki yaşlılarınıza dâir söylüyorlar söylediklerini. Kendi istikbâlinize ve yakınınızdaki ihtiyarların istikbâline işaret ediyorlar. Hem kendilerini hem akranlarını anlatıyorlar.³ ‘Hayatın hûlasası’ isimli kitaptır yaşlılar, iyi okumak gerekiyor.

“Beli bükülmüş ihtiyarlar, süt emen bebekler, otlayan hayvanlar olmasaydı belâlar sel gibi üstünüze dökülecekti”⁴ buyuruyor Peygamber Efendimiz. Onlar, üzerimize çökmesin diye gök kubbeyi tutan sütunlar gibidir.

Antik Yunan mimarisinde binaları ayakta tutan kadın ve erkek görünümlü sütunlar bulunmaktadır. Kadın görünümlü sütunlar Karyadit, erkek görünümlü olanlarına ise Atlant adı verilmektedir. Gerek Karyaditler, gerekse

Atlantlar sadece birer görünümünden ibaret değildir. Karyaditler başlarının, Atlantlar omuzlarının üstünde yapıyı dimdik tutarak bin yıllara meydan okuyarak taşırlar.

Aileyi ve toplumu bir bina metaforu olarak değerlendirecek olursak yaşlılar, nesiller arası bir köprü, birer hafıza olarak aktardıkları birikim ve tecrübeleriyle bu binayı yüz yıllara, bin yıllara meydan okuyarak taşıyacaklardır. Geçmişini bugüne taşıyan yaşlılara gösterilecek vefa gelecekteki nesillere taşımamız gereken borcumuz olarak durmaktadır.

³ Demet Tezcan, 2007, Anne Üşürüm Yokluğunda.

⁴ Acluni, Keşfü'l-Hafâ, 2/230.

Verilen sözde durmak anlamına gelen “ahde vefa”, tüm hayatımızı kapsayan evrensel değerlerimizden biridir. Zira toplum açısından bakıldığında çıkan bunalım ve sürtüşmelerin pek çoğunun temelinde ahde vefasızlık yatar. Allah ve Resulü ahde vefayı teşvik etmiş, vefasızlığı fesatlık ve bozgunculuk olarak nitelemiştir. Hz. Peygamber çocuklara dahi verilen sözlerin tutulmasını istemiştir. Bir Müslüman önce Allah ile arasındaki akitleşmeye, sonra insanlarla arasındaki sözleşmeye uyduğu müddetçe imanını korur. O hâlde ahde vefa sadece dini bir mesele midir? Ahde vefanın ne anlama geldiğini ve günümüzdeki karşılığını sorduk.

Sözlerin En Büyüğünü Allah’a Verdik

Sevda Dursun

Ahde vefadan ne anlamalıyız? Ahlâki mi yoksa dini bir mesele mi?

Savaş Barkçin

Ahlâk ve din ayrı şeyler değildir. Bir mümin için her şey dinin ve ahlâkın içindedir. Ahlâki yani doğru ve yanlış, iyi ve kötü tanımlarını belirleyen Allah'ın emirleri, Rasûlullah Efendimizin (sav) sünnetidir. Peki ahde vefa ne? Önce ahde bakalım. Ahid söz demektir. Ahde vefa kişinin verdiği söze bağlı kalması demek. Bu dinimizde büyük

bir yere sahip. Zira âyetlerde ve hadislerde inananların özelliklerinden birisi olarak zikrediliyor. Ziddi olan ahde vefasızlık veya sözünde durmamak ise münafıklığın işaretlerinden birisi olarak sayılıyor.

Ahid insanın sadece başka insanlara değil kendi içinde Allah'a verdiği sözler de demektir. Kişinin adaması, bir şey olunca şu kadar sadaka vermeyi veya oruç tutmayı Allah'a söz vermesi de ahiddir. Ama ahdin en büyüğü Rabb'imize elest bezminde, yani ruhtar yaratıldığı anda verdiğimiz kulluk sözüdür. Diğer bütün sözler o büyük sözümüzün içindedir. O yüzden bu dünyada söz verirken ve yerine getirirken o ezelde Allah'ın "Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?" sualine verdiğimiz "Öylesin"

cevabını hiç unutmamak gerekir.

Nevin Meriç

En bilinen anlamıyla sözünde durmak anlaşılmalı. Sözünde durmayı mümkün kılan, kolaylaştıran nedenler de söz ağızdan çıkmadan önce düşünmek, güç yetirebileceği, şartlarının elverdiği imkanlar çerçevesinde karşısındakine cevap vermektir.

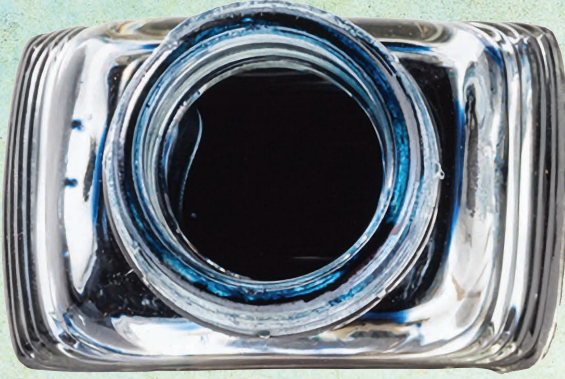

Ömer Türker

Ahde vefa, bir kimsenin açıktan veya zımni olarak yerine getirmeyi taahhüt ettiği bir şeyi, zamanı geldiğinde gerekli koşullara olabildiğince tam bir şekilde riayet etmek suretiyle ifa etmesidir. Bu bağlamda ahde vefa insani ilişkilerin hatırı sayılır bir kısmının kişilere karşılıklı yükümlülükler doğurduğu üzerine kurulur. Diğer deyişle bir kimseye yardımcı olmak, bir müddet komşuluk veya dostluk yapmak, dar zamanda bir müşkilini halletmek, ortak bir zorluğun üstesinden gelmek, sıkıntılı zamanları paylaşmak gibi bazı fiillerimiz, karşılıklı beklentiler oluşturur. Bu beklentiler, meşruluğunu

bizzat bu ilişkiden aldığından, açıktan ikrar edilmesi gerekmez, zımni olarak da tahakkuk eder. Dolayısıyla bir taahhüt barındırır. Ahde vefa bu yönüyle söz vermeye ve karşılıklı ahitleşmeye benzer ama iki temel farkı vardır. Birinci fark, genellikle zamanının belirsiz ve bütün hayata yayılmış olmasıdır. Bu ahdin ifa edileceği zaman bir kimsenin hayatı boyunca hiç gelmeyebilir veya herhangi bir gecikme olmaksızın gelebilir. İkincisi ise vefayı ifade eden eylemin cinsinin belirsiz olmasıdır. Borç batağına saplanmış birine yardımcı olan kimseye ahbine vefa, o da borçlandığında yardımcı olmayı içermekle birlikte buna indirgenemez, güler yüzle selam vermek dahi olabilir. Yani ahde vefayı ifa eden fiilin cinsi, tamamıyla yapılmasının gerekli olduğu şartlar tarafından tayin edilir.

Ahde vefa meşruluğunu insani ilişkinin kendisinden aldığından belirli bir dini veya milli mensubiyeti gerektirmez. Din, millet, cemiyet ve aile gibi aidiyetlerin ahbine vefa sadece onların vasıta olduğu ve dolayısıyla ilişkinin vasatını oluşturduğu fiiller için geçerlidir. Bu bakımdan ahde vefa diğer ahlâkî tercih ve eylemler gibi insanın kendisini, hemcinslerini ve içinde bulunduğu şartlarda var olanları idrakinden kaynaklanır. Fakat İslam, diğer ahlâkî kavramlarda olduğu gibi ahde vefaya da metafizik bir boyut kazandırır ve bütün diğer ahlâkî tavırlarını insanın Allah'a ahdinin bir uzantısı olarak vaz eder. Buna göre insan her şeyden önce bu dünyadaki varlığını Allah'a verdiği ahde (misâk) borçludur ve bu söz ahde riayet ettiği ölçüde insanlık anlamı tahakkuk eder. Bu ahde vefa göstermediği ölçüde de asli

olanı ihmal etmiş, başka nesneleri Allah'ın yerine koymuş olur. Bu açıdan bakıldığında ahde vefa, ahlâkî bir tercih ve eylem olarak meşruluğunu insanlar arası ilişkiden değil, insan ile Allah arasındaki ilişkiden alır ve ifası, en özlü ifadesiyle Hz. Peygamber'in öğrettiği haliyle kulluktur.

Ahde vefayı gençlere hangi örneklerle ve nasıl anlatırsınız?

Savaş Barkçin

Bizde söz denince her işte olduğu gibi para-pul, alacak-verecek sözleri anlaşılır. Oysa kendi kendimize, Allah'a ve insanlara bir şeyi

yapmayı taahhüt ettiğimiz her şey sözdür. Sözü de sadece paraya bağladığımız için maalesef toplumumuzda mesela zaman ile ilgili söz vermek hafif bir şey olarak algılanır. Randevuya vaktinde gelenleri görünce şaşırırız. O yüzden bir randevu verince o saatte, hatta öncesinde gelmemiz gerekir. Gelmemiz bir sebeple gecikecekse mutlaka önceden haber vermeliyiz.

Nevin Meriç

Ahde vefa herkese lazım. Gencin öğrenme biçimi de gözlemdir. Öncelikle çevresindeki büyükler bu konuda nasıl davranıyor ona bakar. Aile olarak, hoca öğretmen olarak sözünde duran bir

yapı varsa zaten öğrenmiş demektir. Çocuğa sır verip sonra da hadi söyle diye yaklaşan büyükler kötü örnek oluyorlardır mesela. Veya borcunu ödemeyen aile büyükleri, ki devlete borç da böyledir, kaçırdıkları vergi veya cezalarla övünmek de kötü örneklerdendir.

Bu anlamda arkasında durduğu sözün insan hayatında ne gibi açılımlar sağladığının anlatılması, aktarılması iyi bir uygulamadır. Hocası sözünde durduğu için imtihanı başarılı geçen veya borcunu ödediği için sıkıntısını gideren kişilere dair örnekler de iyi örnekler olarak söylenebilir.

Ömer Türker

Ahde vefaya en iyi örneklerden biri, Hz. Peygamber'in ve Medine'deki Müslümanların Mutim b. Adi'e vefasıdır. Mutim b. Adi iman etmediği halde Hz. Peygamber'e en sıkıntılı zamanlarda destek olmuştü. Mekke'de Müslümanlar Ebû Talib mahallesinde boykota alındığında gizlice yiyecek göndermiş, boykotun kaldırılması için uğraşmış, Akabe'de Hz. Peygamber'e biat ettikten sonra Medine'ye dönerken yakalanan Hazrec kabilesi reisi Sa'd b. Ubâde'yi kurtarmış, nihayet Taif dönüşünde kabile emanını kaybeden Hz. Peygamber'e eman verip evinde misafir etmişti. Fakat buna rağmen Hz. Peygamber'e iman etmedi ve Bedir Savaşı'nda Müslümanlara karşı savaşırken öldürüldü. Hz. Peygamber ve diğer müminler ona vefa göstererek büyük bir üzüntü duymuşlar, şair Hassan b. Sâbit onun için bir mersiye yazmış, Bedir esirlerinin serbest bırakılması için Medine'ye gönderilen Mutim'in oğluna Hz. Peygamber "Eğer Mut'im

yaşasa ve benimle bu esirler hakkında konuşacak olsaydı onların hepsini serbest bırakırdım" demiştir. Bu olay, ahlâkî bir erdem olan ahde vefanın fiilen savaş halinde karşı cephelerde bulunan insanlar tarafından bile nasıl ifa edileceğinin güzel bir örneğidir.

Verilen sözlerin tutulması sonucu, şimdi ve ileride ne gibi sorunlarla karşılaşılır?

Savaş Barkçin

Sözünü tutmayan insan bunu ahlâk hâline getirir, yani sürekli yaparsa o insan artık güvenilir bir insan olarak görülür. Hangi sözü verse artık ciddiye alınmaz. Hâlbuki insanın gerek Hak, gerekse halk katındaki değeri; emniyeti ve doğruluğu ile ölçülür. Peygamber Efendimizin (sav) O'na düşman olanların bile tasdik ettiği "emîn" olma özelliğini biz de kazanmalı ve asla kaybetmemeliyiz.

Nevin Meriç

Verilen sözün yerine getirilmesi insanın kendisine saygısı ve kendisine verdiği değerle alakalıdır. Kendine saygı duyan karşısındakine de saygı duyar. Tabii bu durum "hoşlanılmayan kişilere verilen sözler yerine getirilmez" demek değildir. Bu gibi durumlarda da söz vermemek gerekir.

Birlikte yola çıkmak için sözleşen kişileri düşünelim. Biri bundan vazgeçtiğinde diğeri o seyahatle ilgili bütün planlarından mahrum kalacaktır. Veya ev ziyareti için verilen söz yerine getirilmediği zaman ziyaret için yapılan bütün maddi manevi hazırlıkları boşa çıkartacaktır.

Ahde vefa veya söz vermenin aurasında güven vardır. Sözün sağladığı güven ortamı iyiliğin, güzelliğin gelişip yeşermesine neden olur. Kişinin karakter özellikleri arasında "sözünde durur" diye eklenmesi geleceğe yönelik olarak o insanla arkadaş dost olunacağı, birlikte yola çıkılacağı, iş tutulacağı anlamına gelir. Sözünde durmak insanı bulunduğu her yerde

olumlu anlamda yükseltir. Bunun tersi halinde kişiden "işe yaramaz adam" şeklinde bahsedilmesine neden olur. Nitekim Kur'an-ı Kerim de sözünde durmayı mümin olmanın özelliklerinden sayar. *"O mü'minler, kendilerine tevdi edilen her türlü emâneti korur ve verdikleri sözleri tastamam yerine getirirler."* Müminun, 8.

Ömer Türker

Verilen sözlerin tutulmamasının iki genel sonucu olur. Birincisi, hangi konuda söz verilmişse bizzat o konuyla ilgili karşılıklı hayal kırıklığına, değersizlik hissine ve utanca yol açmasıdır. İlk bakışta sözün tutulmamasının sadece karşı tarafta hayal kırıklığı oluşturduğu düşünülebilir fakat daha derine inildiğinde, durumun aynı zamanda sözünde durmayan için de böyle olduğu görülür. Çünkü sözde durmamak, önce sözünde durmayan kişinin izzet-i nefsinin kırılır ve kendisi hakkında hüsn-i zannını tahrip eder. İkincisi ise genel olarak karşılıklı güveni tahrip veya yok etmesidir. İnsan ilişkisi esas itibarıyla

güvene dayalıdır ve güvenin temin edilemeyeceği düşünüldüğü durumlarda güvenceye ihtiyaç duyulur. Güvence nihai tahlilde bireysel veya kurumsal bir güven alametidir. Güvenin sarsılması veya yok olması ise kişiler veya toplumlar arası ilişkilerde diğer bütün zaafların davetçisidir. Zira ahlâk, başka insanların iyi olduğu ve iyiliği hak ettiğine dair bir iyimserliğe dayanır. İyimserliğin ise ikamesi yoktur, bu sebeple zedelendiği ölçüde kendisinden türeyen ve kaynaklık ettiği bütün ahlâkî tercih ve eylemler, kötürümleşmeye doğru seyreder.

Mehmet Kurtoğlu
Yazar

VAKIF GELENEĞİ KULLUK AHDİNİN İFASIDIR

1969 yılında Urfa'da doğdu. HRÜ. MYO İnşaat Bölümünü bitirdi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler ve İşletme Bölümünden mezun oldu. Şiir, deneme, inceleme, biyografi, belgesel, roman ve tiyatro dalında eserler kaleme aldı. "Eski Dünyaya Seyahat" kitabıyla Türkiye Yazarlar Birliği 2014 yılı "Gezi dalı ödülü", 2018 yılında ise "Ezelden Urfa" kitabıyla ESKADER tarafından Şehir dalında yılın yazarı ödülünü aldı. TYB Urfa kurucu üyesi ve başkanlığı yaptı. GAP Gazeteciler Cemiyeti ve Anadolu Yazarlar Birliği kurucu üyesidir. TYB Genel Sekreteri olan yazar, Urfa'da farklı kurumlarda memurluk ve yöneticilik yaptıktan sonra 2008 yılından bu yana Vakıflar Genel Müdürlüğünde Kütüphaneler ve Yayınlar Şubesi Müdürü olarak görev yapmaktadır.

Ahd sözcüğü dinî ve ahlakî olmak üzere iki boyutludur. Birincisi dinî anlamda; emir, yükümlülük, ittifak veya yemin demektir. İkincisi ahlakî anlamda; verdiği sözü tutmak, emri yerine getirmek, antlaşmaktır. Birincisi öznel, ikincisi nesnelidir. Zira birincisi Allah'ın iradesini, insanlar için indirdiği vahyi/ sözleşmeyi kapsadığından dolayı özne, ikincisi insan verdiği sözü tutmasını, yerine getirmesini hatırlattığı için nesnedir. Birincisi Allah'ın kuluna yüklediği sorumluluk, karşılıklı antlaşmayı içerdiğinden ilahidir. İkincisi verdiği sözü tutmak, emri yerine getirmek bağlamında beşeridir. Ahd'in bir de yemin anlamı vardır ki, bu hem Cenab-ı Allah'ın hem de insanın yerine getireceği konusunda kesinlik içeren sözü demektir. Hukuki anlamda devletler arasındaki anlaşmaya da ahidleşme denir. Verilen sözü yerine getirmeye ise "vefa" denir.

Tanrı ile insan arasında ilk ahidleşme ruhtar aleminde gerçekleşmiştir. İnsanoğlu henüz yeryüzüne gönderilmeden önce ruhtar aleminde; Allah, "Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?" diye sorduğunda bütün ruhtar, "Evet, sen bizim

Rabb'imizsin" diye tasdik edip O'nun Rab olduğunu kabul etmişlerdir. İnsan ile Allah arasında geçen bu ahidleşmeden sonra Allah, kullarının ona uyması için kitaplar ve uyarıcı peygamberler göndermiştir. İnsanoğlu verdiği bu sözle Rabb'ini tanımış, bilmiş ve O'nun yaratıcılığını kabul etmiştir. Bu kabul aynı zamanda insana bir sorumluluk, bir ahid yüklemiştir. Bu anlamda Allah tarafından indirilen kutsal kitaplar bir "ahid", bir sözleşmedir. Örneğin

Yahudilere indirilen Tevrat'a "Ahdî Atik" yani Eski Sözleşme, Hıristiyanlara indirilen İncil'e ise "Ahdî Cedit" yani Yeni Sözleşme denilmesi anlamsız değildir. Zira indirilen her kutsal kitap Allah'ın kulları ile arasındaki ahittir. Tevrat ve İncil ile Allah, Yahudiler ve Hıristiyanlarla; Kur'an-ı Kerim ile de Müslümanlarla sözleşmiştir. Kur'an'da yüzlerce ayette örnek verilen İsrailoğullularının hikâyesinde konu, hep onların sözlerinde yani ahidlerinde durmadıklarıdır. Kur'an

işte bu noktada Müslümanlara Yahudilere benzemeyin diyerek verdikleri ahdi hatırlatmaktadır.

İnsanoğlu tanrıya verdiği sözü ancak kutsal kitaplara uyarak yerine getirebilir. Bu bağlamda Kur'an-ı Kerim Müslüman-

da harcamadıkça gerçek iyiliğe ulaşamazsınız." ayeti ve Peygamberimizin, "İnsan ölünce şu üçü dışında amelleri kesilir: Sadaka-i câriye (faydası süregelen hayır), faydalanan ilim, arkasından dua eden hayırlı evlât." hadisi mucibince hayır, hasenat

dir. Bir nevi ahde vefadır. Zira tarih boyunca hayır, hasenat ve yardımlaşma İslam toplumunda vakıf olarak teşekkül etmiştir. Özellikle Peygamberimiz ve ondan sonra gelen sahabelerin hayır-hasenat ve yardımlaşma için kurdukları vakıflar bizim için ölçü olmuştur. Örneğin Hz. Ömer, Resûlullah zamanında Semğ isimli hurma bahçesini tasadduk etmek istemiş ve Efendimize gelerek, "Yâ Resûlallah! Ben çok nefis bir hurmalığa sahip oldum. Bu hurmalığı tasadduk etmek istiyorum" demiş, bunun üzerine Peygamberimiz" satılmaması, hibe edilmemesi, miras bırakılmaması ve ancak meyvesinden infak edilebilmesi şartıyla oranın aslını tasadduk et" buyurmuştur. Yine Amr b. Hâris, Peygamber vefat ettiğinde silahından, beyaz katırından, bir de sadaka olarak bıraktığı Hayber (Fedek) arazisinden başka bir malı olmadığını bildirmiştir.

lar için bağlayıcı bir kitaptır. O'nun emirlerini yerine getirmek ahde vefa göstermektir. Müslümanlar, Kuran'ı Kerim'de geçen ve vakıf müessesesinin ilham kaynağı olan "Sevdiğinin şeylerden Allah yolun-

ve yardımda bulunmayı şiar edinmişlerdir. Mad-di durumu yerinde olan kimsenin Kur'an'ın iyiliği emir, kötülüğü nehiy, insanlığa hayır ve hasenatta bulunma babında vakıf kurması Allah'a verilen sözü yerine getirmesi-

Vakıf ve ahde vefa doğrudan değil yukarıda anlatılanlar ışığında dolaylı olarak ilişkili kavramlardır. Vakıf ve ahde vefa ilişkisini "Sen bizim Rabb'imizsin" sözü ve indirilen kutsal kitaplar bağlamında ku-

rabiliriz. Allah'ın indirdiği kutsal kitaplar, bir nevi insandan, Kalû bela'da verdiği sözü tutmasını, hayır ve hasenatta bulunması ister. Bu istek/emir iman eden her Müslüman için bağlayıcıdır. Vakıf ve ahde vefa ilişkisini dinî boyutu haricinde bir de insanî duyarlılık çerçevesinde değerlendirmek mümkündür. Örneğin padişah anneleri ve eşlerinin yaşadıkları, şehzadelerin çocuklarının geçtiği, yaşadığı şehirlerde vakıf kurumlarının hem dinî hem de ahde vefa bağlamında insanî boyutu vardır. Padişah anneleri, eşleri ve şehzadelerin yaşadıkları şehirlerde kurdukları vakıflar ve bu vakıflar aracılığıyla yapmış oldukları abidevi eserlerin diğer şehirlere nazaran daha fazla oluşu dikkate şayandır. Bilindiği üzere Osmanlı şehzadeleri ve kadın sultanları yaşadıkları şehre vefa bağlamında vakıf kurmuş, abidevi eserler inşa etmişlerdir. Bunun sebebi insan fıtrati gereği doğup yaşadığı şehirle ruh bağı kurar. İlişkide olduğu, sevdiği, dostluk kurduğu, fayda gördüğü insanlara karşı içinde vefa duygusu uyanır. Bu vefa duygusu insanı iyilik yapmaya sürükler. Örneğin insanların

VAKIF VE AHDE VEFA DOĞRUDAN DEĞİL YUKARIDA ANLATILANLAR İŞİĞİNDA DOLAYLI OLARAK İLİŞKİLİ KAVRAMLARDIR. VAKIF VE AHDE VEFA İLİŞKİSİNİ "SEN BİZİM RABB'İMİZSİN" SÖZÜ VE İNDİRİLEN KUTSAL KİTAPLAR BAĞLAMINDA KURABİLİRİZ. ALLAH'IN İNDİRDİĞİ KUTSAL KİTAPLAR, BİR NEVİ İNSANDAN, KALÛ BELA'DA VERDİĞİ SÖZÜ TUTMASINI, HAYIR VE HASENATTA BULUNMASI İSTER. BU İSTEK/EMİR İMAN EDEN HER MÜSLÜMAN İÇİN BAĞLAYICIDIR.

çoğu doğup yaşadıkları yerle özdeşleşirler, burada geçen çocukluklarını unutmazlar, belli bir yaşa geldiklerinde doğdukları yaşadıkları şehre güzelliklerde bulunurlar. Aslında bunu yapmaları vefadan kaynaklanır. Bir nevi kişinin "ben bu şehre vefa göstermeliyim" diyerek kendi kendisiyle ahidleşme/sözleşmesidir.

Mesela padişah eşleri, anneleri ve şehzadelerin yaptırmış oldukları vakıfların birçoğunda ahde vefayı görebiliriz. Zira padişah eşleri, anneleri ve şehzadeler buldukları şehirde pek çok hayrat eserler yaptırmışlardır. Bunlara örnek olarak Kanuni Sultan Süleyman'ın annesi, Yavuz Sultan Selim'in eşi Hafza Sultan, Manisa'da kendi adına külliye yaptırmıştır.

Yine Yavuz Sultan Selim'in diğer eşi Valide-i Şehinşah olarak da bilinen Hüsnü Şah Sultan, Manisa'da adına külliye yaptırmıştır. Trabzon'da Gülbahar Hatun'un yaptırdığı külliye ilk akla gelen eserlerdir. Padişah eşleri ve anneleri dışında şehzadeler de buldukları şehre hem hayır hasenat hem de vefa bağlamında eserler inşa ettirmişlerdir. Çocukluk ve gençlikleri Kütahya, Manisa, Trabzon, Antalya, Konya ve Amasya gibi şehirlerde geçen şehzadeler, daha sonra tahta çıktıklarında yahut iktidar ve mülk sahibi olduklarında bu şehirlerde ya bir vakıf kurmuş ya da buldukları yerde kurdukları vakıflar aracılığıyla bu yerlerde tasarruflarda bulunmuşlardır. Bugün adı geçen bu şehirlerimize baktığımız-

da daha çok burada kalan şehzadelerin vakıf kurduğunu veya abidevi bir eser inşa ederek hizmet ettiklerini görüyoruz. III. Murat'ın Manisa'daki Muradiye Külliyesi, II. Selim'in Konya Karapınar'daki Külliyesi, Şehzade Korkut'un Alanya ve Korkuteli'nde yaptırdığı eserler, II. Beyazıt'ın Amasya'da yaptırdığı külliyesini örnek gösterebiliriz. Şehzadelerin doğup yaşamış oldukları şehre yaptırdıkları bu eserler, kurdukları vakıflar vefadan başka bir şey değildir. Eğer bu şehzadeler bu yerlerde yaşamamış olsaydılar bu vakıfları bu yerlere kurmazlardı. Zira şehzadelerin kurmuş oldukları vakıflar birkaç şehirle sınırlı vakıflardır.

Yine bazı hayırseverlerin bizatihi ahde vefa bağlamında vakıf kurduklarını söyleyebiliriz. Örneğin Alaybeyi Ferhat Ağa'nın karısı Hayrünnisa Dilşikar Hatun, kendi adına vakıf kurmuştur. Kayıtlarda Hacı Hatun diye de geçen Dilşikar Hatun, H. 987 yılında Manisa'da adıyla anılan bir cami yaptırmıştır. Hasan Demirtaş'ın verdiği bilgiye göre saraylı bir cariye olan Dilşikar Hatun'un kocası Farhat Ağa ise Şehzade Korkut'un kâpıcıbaşdır.

Dilşikar Hatun adına yaptırdığı cami haricinde yine Manisa Saz mahallesinde bir mescit ve bu mescide bitişik bir imaret inşa ettirmiş, aynı mahallede bir mektep yaptırmıştır. Dilşikar Hatun söz konusu hayratın devamlılığını sağlamak için de muhtelif emlakını gelir olarak vakfetmiştir. Dilşikar Hatun daha sonra Hac farizasını yerine getirmek için niyet etmiş, ancak vakfiyesine bununla ilgi bir şart koymuştur. Söz konusu vakfiyenin ilgili bölümünde; "Hac farizasını yerine getirmek için Kâbe'ye gitmeye niyet etti ve şayet Hac'dan Kerim olan Allah'ın lütfuyla sağ salim dönerse daha önce inşa ettirerek vakfettiği mescidin bitişğine bir cami yaptıracığına dair Allah'a ahd vermiştir. Hac vazifesini ifa ederek ve Rahim olan Allah'ın korumasıyla sağ salim Manisa'ya dönen Dilşikar Hatun 'Ey iman edenler! Yapamayacağınız şeyi niçin söylersiniz? Yapamayacağınız şeyleri söylemeniz Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir.' ayetlerine muhatap olmaktan korkarak ahbine vefa göstererek daha önce verdiği sözlerin

gereği olarak cami yaptı¹" ifadesi yer almıştır. Dilşikar Hatun Hac dönüşü ahbine vefa göstermiş ve Manisa'ya camii yaptırmıştır.

Vakıf ve ahde vefa ilişkisi bağlamında doğrudan tek örnek olan bu vakfiye haricinde şehzadelerin yaşadığı şehirlere vakıf kurmaları yahut vakıfları aracılığıyla cami, medrese, han, hamam, imaret yaptırmaları vefa duygusundan kaynaklanmaktadır. Başka şehirlere değil de özellikle çocukluk ve gençliklerinin geçtiği şehirlere vakıf eserleri inşa etmelerini başka nasıl açıklayabiliriz? Vakıf ve ahde vefa geniş anlamda düşünüldüğünde ancak aralarındaki bağı görebiliriz. Zira vakıf ruhu yalnızca dinî duyarlılıkla sınırlı değildir. Aynı zamanda insanî olarak ahde vefanın da kendini gösterdiği teşekküldür. Bunun en güzel örneği yukarıda belirttiğimiz gibi genel anlamda padişah eşleri ve anneleriyle şehzade vakıflarıdır. Özel anlamda ise Dilşikar Hatun vakfıdır. Bu vakıf gerçekten ahde vefa bağlamında üzerinde durulup düşünülmesi gereken bir vakıftır...

1 Hasan Demirtaş, Vakıf ve Toplum Dergisi, sh. 57, 58 sayı 6, Mayıs 2018

DOST İÇİNDİR

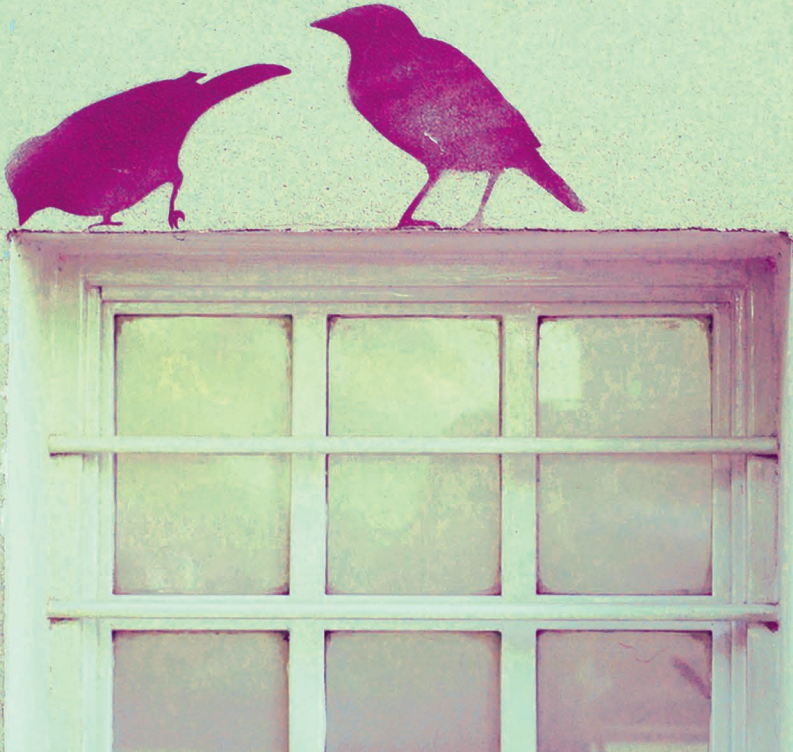
Bestami Yazgan

Kalbimize kor ateşler
Bastığımız dost içindir.
Her cefaya boyun büküp
Sustuğumuz dost içindir.

Açsın diye vefa gülü,
Sevdik, en dikenli yolu.
Dört bir yana deli dolu
Estiğimiz dost içindir.

Dikene kan suna suna,
Erdik seherin alına.
Gönlümüzü gül dalına
Astığımız dost içindir.
Yârin bir tatlı kelamı,
Unutturur cümle gamı.
Dünya derdiyle selamı
Kestiğimiz dost içindir.

Gönül düşeli gülzâra,
Müptelâyız âh u zâra,
Ömür boyu uykulara
Küstüğümüz dost içindir.

Bir Din Eğitimi Gönüllüsü

Prof. Dr.

ŞEVKET RAŞİT HATİPOĞLU

Hazırlayan: Dr. Mustafa ÖCAL

1949 yılında Yozgat'ta dünyaya geldi. 1974 yılında Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezun oldu. 1974 yılından itibaren iki yıl Artvin/Hopa'da ve Bursa'da orta dereceli okullarda öğretmenlik yaptı. 1977 yılında Bursa Yüksek İslam Enstitüsüne Pedagogik Formasyon Dersleri asistanlığına atandı. 1982 yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesine geçti. Doktorasını 1983 yılında "XIV. Yüzyıl Osmanlı Kültüründe Tasavvuf ve İslamiyet Bütünlüğü" konulu tezi ile tamamladı. 1989 yılında yine aynı üniversitede Din Eğitimi Anabilim Dalında yardımcı doçent oldu. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Din Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı ve öğretim üyeliği yaptı. 2016 yılında emekliye ayrıldı. 2017'de Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne Uluslararası Murad Hüdavendigar AİHL'de oluşturulan akademik bilim kurulunun koordinatörü olarak görevlendirildi. Bu görevine devam etmektedir.

Makaleleri 1996 yılından itibaren UÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, MEB Din Eğitimi Araştırmaları, Nesil, Milli Kültür, Arayış ve İslam, Kadın ve Aile gibi dergilerde ve çeşitli gazetelerde yayımlanmaktadır.

GİRİŞ

14 Mayıs 1950 siyasi genel seçimlerini kazanan Demokrat Parti (DP) Lideri Celal Bayar, Parlamentoda Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Parti liderliğini Adnan Menderes üstlenmiş ve ilk hükümeti kurmuştur. 1954 ve 1957 yıllarında yapılan seçimleri de kazanan Demokrat Parti, 10 yıl boyunca iktidarda kalmıştır. Bu hükümetler döneminde 19 İmam Hatip Okulu ve 1959 yılında İstanbul'da bir Yüksek İslâm Enstitüsü açılmıştır.

27 Mayıs 1960 tarihinde dönemin askerlerinin ihtilal yapıp Menderes / Demokrat Parti Hükümetlerinin görevine son vermelerinin akabinde Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel, hem Devlet Başkanlığını hem de Başbakanlık görevini üstlenmiştir. Gürsel, peş peşe iki hükümet kurmuş ve 20 Kasım 1961 tarihine kadar görev yapmıştır. Gürsel hükümetlerinin Milli Eğitim Bakanları; Prof. Dr. Fehmi Yavuz, Prof. Dr. Bedrettin Tuncel, Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu ve nihayet Ahmet Tahtakılıç'tır. **Bu dönemde hazırlanan anayasa 31.07.1961 tarihinde yürürlüğe konulmuştur.**

27 Mayıs ihtilâli döneminde oluşturulan ve hukukiliği hep tartışma konusu olan bir mahkeme kararıyla Başba-

kan Adnan Menderes ile iki bakanı (Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan) idam edilmişti. **"Temsilciler Meclisi"** adıyla oluşturulan geçici meclise yeni bir anayasa hazırlanmıştı. Hazırlanan anayasanın 1961'de yürürlüğe konulmasının akabinde CHP ile yeni kurulan siyasi partiler seçime girmişlerdi. Seçim sonrası hiçbir siyasi partinin TBMM'de çoğunluğu sağlayamaması üzerine İsmet İnönü peş peşe üç defa koalisyon hükümeti kurmuştu. İşte bu dönemde kurulan koalisyon hükümetlerinin ikincisinde Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu'na Milli Eğitim Bakanlığı verilmişti. Bu makalemizde CHP zihniyetli bir kesimce dinî yönü hep kamufle edilen, görmezlikten, bilmezlikten gelinen, buna karşılık diğer kesimce, İmam Hatip ve İlahiyat camiasınca, yeterince tanınmayan Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu hakkında edindiğimiz bilgileri anlatmaya çalışacağız.

PROF. DR. ŞEVKET RAŞİT HATİPOĞLU VE HİZMETLERİ

1. Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu Kimdir?

Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu 10 Ağustos 1898'de İzmir Menemen İlçesi Helvacı köyünde doğmuştur. 1916'da Bursa Ziraat Okulundan me-

zun olmuş, aynı yıl I. Dünya Savaşı döneminde subay olarak görev yapmıştır. 1920 yılında askerlikten terhis olmuş ve İstanbul Halkalı Yüksek Ziraat Okuluna girmiş, 1923 yılında Ziraat Mühendisi olarak mezun olmuştur. 1923-1925 yılları arasında İzmir Ziraat Okulunda öğretmenlik yapmıştır. 1925-1926'da Paris'te yaklaşık iki yıl süreyle Leipzig Üniversitesi Institut National Agronomique'de eğitim görmüştür. 1927-1929 yılları arasında Almanya (Berlin) Yüksek Ziraat Okulunda Genel Ekonomi ve Ziraî Ekonomi alanında ihtisas, 1929-1931 arasında Leipzig Üniversitesinde felsefe alanında doktora yapmıştır. Yurda döndükten sonra 1932-1940 yılları arasında Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğretim üyeliği yapmıştır.

VI. dönem (ara seçimlerinde) Afyonkarahisar; VII., VIII., XII. ve XIII. Dönemlerde Manisa Milletvekili olarak TBMM'de görev ifa etmiştir. 1942-1946 Ziraat Vekili / Tarım Bakanlığı yapmıştır. Bu dönemde Türkiye'de Tarım Reformu'nun temel taşları olan yasaları hazırla(t)mış ve bazı kurumları kurmuştur. Bunlar; Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, Türkiye Ziraî Donatım Kurumu, Devlet Üretim Çiftlikleri, (Bunların en büyüğü 1.700.000.000

m² (1.700.000 dekar) olan Ceylanpınarı Devlet Üretim Çiftliğidir.), Ormanların Korunması Kanunu ve Devlet Orman İşletmeleri Kurulması, Teknik Ziraat ve Bahçivanlık Okulları.

Şevket Raşit Hatipoğlu, branşı ile alakalı çok sayıda kitaplar, makaleler yayınlamıştır. Doğu Karadeniz Bölgesinde çay ziraatının gelişmesinin öncülerinden biri olmuş, bu konu ile ilgili yaptığı çalışmaları "Türkiye'de Çay İktisadiyatı" ismiyle 1939 yılında kitaplaştırmıştır. Diğer bazı eserleri ise şöyle; Türkiye Ekonomisinin Temeli (1932), Türkiye Dış Ticaretinde Ziraatın Payı (1936), Türkiye Ziraatında Hububatın Yeri ve Önemi (1937), Ziraat Âleminden Vakıalar ve Düşünceler (1939), Ormancılıktan Vakıalar ve Düşünceler (1965).

Hatipoğlu, evli ve 4 çocuk babası olarak 12 Kasım 1973 tarihinde vefat etmiştir.¹

2. Milli Eğitim Bakanlığı Dönemi

Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu, 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra ihtilalcilerce kurulan "Temsilciler Meclisi"nde (6 Ocak 1961 – 15 Ekim 1961)

¹ Er, Celal; Büyük İdealist, Abide Şahsiyet Şevket Raşit Hatipoğlu, *Türk Yurdu*, Ocak 2011, yıl 100, sayı 281; İhsan Işık / Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi (2006, gen. 2. bas. 2007), TBMM Albümü 2. Cilt 1950-1980 (2010)

Manisa il temsilcisi olarak görev yapmıştır. 1961 yılında yapılan siyasi genel seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisinden (CHP) Manisa Milletvekili olarak Parlamento'ya girmiştir. Bu seçim döneminde hiçbir siyasi parti tek başına iktidara gelecek çoğunluğu sağlayamayınca, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel en çok milletvekili kazanan CHP'nin lideri İsmet İnönü'ye hükümet kurma görevi vermiştir. İnönü'nün başbakanlığında peş peşe üç defa koalisyon hükümeti kurulmuştur. İnönü ilk koalisyon hükümetini, Parlamento'da milletvekili sayısı ikinci sırada olan Adalet Partisi (AP) ile kurmuştur. Bu hükümet 20.11.1961 – 25 Haziran 1962'ye kadar 7 ay görev yapmıştır.

İnönü ikinci olarak; CHP + CKMP (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) + YTP (Yeni Türkiye Partisi) + Bağımsızlardan oluşan yeni bir koalisyon hükümeti kurmuştur. Bu hükümet 25.06.1962 – 23.12.1963'e kadar yaklaşık 18 ay süreyle görev yapmıştır. İşte bu hükümet döneminde Şevket Raşit Hatipoğlu'na Milli Eğitim Bakanlığı görevi verilmiştir. Ancak Hatipoğlu bu hükümetin görev süresince yani 18 ay değil, bir yıl süreyle 12.06.1963 tarihine kadar Milli Eğitim Bakanlığı yapabilmiş, bu tarihte -aşağıda bilgi ve-

rileceği gibi- İnönü kendisini bakanlık görevinden almış veya kendisi istifa etmiş, Bursa Milletvekili İbrahim Ökten'i Milli Eğitim Bakanı olarak görevlendirmiştir.

Şevket Raşit Hatipoğlu, 1967 yılında CHP'den ayrılarak, Güven Partisinin kurucuları arasında yer almıştır.

3. Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu'nun Din Eğitimi Alanında Yaptığı Hizmetleri

a) Öğretime açtığı İmam Hatip Okulları

Yukarıda da ifade edildiği gibi, İsmet İnönü'nün başbakanlığında ikinci defa kurulan 25.06.1962 – 23.12.1963'e kadar yaklaşık 18 ay süreyle görev yapan koalisyon hükümeti döneminde Şevket Raşit Hatipoğlu, 12.06.1963 tarihine kadar bir yıl süreyle Milli Eğitim Bakanlığı yapabilmiştir. Bu dönemde Hatipoğlu 7 İmam Hatip Okulu açmıştır. Demokrat Parti iktidarı döneminde açılan 19 İmam Hatip Okuluyla birlikte okul sayısı 26 olmuştur. İşte Şevket Raşit Hatipoğlu'nun imzasıyla açılan İmam-Hatip Okulları:²

² Toplam 7 İHO'nun açılış tarihleriyle ilgili bilgiler; 1999 yılında yaptığımız bir çalışma döneminde MEB Din Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün 03.02.1999 tarih ve B.08.0. DÖG.0.14.03.04.02-4-304 sayılı resmi yazı ile tarafımıza bildirilen resmi "Doküman"dan aktarılmıştır.

İHO'nun Açıldığı İl / İlçe	Açılış tarihi
Gaziantep	11.10.1962
Mardin	11.10.1962
Samsun	11.10.1962
Sivas	11.10.1962
(Şanlı) Urfa ^{3*}	13.10.1962
Düzce ^{4**}	27.10.1962
Bursa	01.12.1962

Burada resmen tevsik edemediğimiz ancak muhtelif kişilerce rivayet halinde anlatılan bir hususa temas etmek istiyoruz: Bu satırların yazarı olarak 1980'li yıllardan itibaren genel olarak her tür din eğitimi ve öğretimi, özel olarak da İmam Hatip Liseleri hakkında araştırmalar yapmaya başlamıştık. Çalışmalarımız devam ederken 1990'lı yılların başında şu anda isimlerini hatırlayamadığım ama rahmet-i Rahmana ulaşmış olan bazı zatlardan dinlemiş olduğum bir hususu burada belirtmek istiyorum. Anlatılanlara göre;

11.10.1962 günü açılış kararnamelelerini imzaladığı Gaziantep, Mardin, Samsun ve Sivas'ta yeni İmam Hatip Okullarının açıldığını duyan Urfa, Düzce ve Bursa gibi diğer bazı bölgelerden heyetler Ankara'ya gelerek Milli Eğitim Bakanı

Şevket Raşit Hatipoğlu ile görüşmüşler. Görüşme esnasında heyetler kendi bölgelerinde de İmam Hatip Okulu açılması talebinde bulunmuşlar. Hatipoğlu, heyetlerle görüşükten sonra; "Tamam, ben dileğinizi yerine getireceğim, İmam Hatip Okulu açacağım. Ancak bu kararımı özel kalem müdürüm bile duymasın. Gazetelere haber yaptırarak, sevinç gösterisi yapmayın. Ben hemen açacağım okullara müdür ve öğretmen ataması yapacağım. Sessiz sedasız okulu açın,

öğrenci kayıtlarını yapın, eğitim öğretim faaliyetlerine başlayın. Şayet bu kararım okullar açılmadan Başbakan'ın/İnönü'nün kulağına giderse engel olur, diyor. Belirlenen tarihlerde Urfa, Düzce ve nihayet Bursa İmam Hatip Okulunun açılış kararnamelelerini imzalıyor.

Anlaşılan o ki, Milli Eğitim Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu, Başbakan İsmet İnönü'ye bilgi ve haber vermeden veya İnönü'ye rağmen inisiyatif kullanarak söz konusu İmam-Hatip Okullarını açmıştır. Muhtemeldir ki bu sebeple hükümet göreve devam ederken İnönü, Hatipoğlu'nu görevden almış/veya Hatipoğlu kendisi bakanlıktan istifa etmiş, yerine Bursa Milletvekili İbrahim Ökten'i görevlendirmiştir.

ANLAŞILAN O Kİ, MİLLİ EĞİTİM BAKANI ŞEVKET RAŞİT HATİPOĞLU, BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ'YE BİLGİ VE HABER VERMEDEN VEYA İNÖNÜ'YE RAĞMEN İNİSİYATİF KULLANARAK SÖZ KONUSU İMAM-HATİP OKULLARINI AÇMIŞTIR. MUHTEMELDİR Kİ BU SEBEPLE HÜKÜMET GÖREVE DEVAM EDERKEN İNÖNÜ HATİPOĞLU'NU GÖREVDEN ALMIŞ/VEYA HATİPOĞLU KENDİSİ BAKANLIKTAN İSTİFA ETMİŞ, YERİNE BURSA MİLLETVEKİLİ İBRAHİM ÖKTEN'İ GÖREVLENDİRMİŞTİR.

3 * O yıllarda bu ilimizin ismi Urfa idi. 1970'li yıllarda Şanlıurfa'ya çevrilmiştir.

4 ** Düzce o dönemde Bolu ilinin bir ilçesi idi. İmam-Hatip Okulu açılan ilk ilçe olmuştur.

Peki Hatipoğlu'nun Başbakan İnönü'ye haber vermeden veya İnönü'ye rağmen İmam Hatip Okullarının açılışını gerçekleştirmesi, bunun üzerine/bu sebeple görevden alınması yahut kendisinin istifa etmesi doğru mu? Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bu konuyu resmen tevsik etmemiz mümkün değildir. Ancak 1963 yılında Konya Yüksek İslâm Enstitüsü öğrencisi ve Enstitü Talebe Cemiyeti Başkanı -yıllar sonra hocam olan- Prof. Dr. Halis Ayhan Bey ile yaptığımız bir mülâkatta kendisine yönelttiğimiz soruya cevap verirken; "Burada anlattığın ve soru olarak bana yönelttiğin sorudaki düşünce tarzını Konya, Kayseri vb. illerin İmam Hatip ve İlâhiyat Öğrencilerine Yardım Derneği yöneticilerinden de duymuştuk" demiştir.⁵

⁵ Bk. Öcal, Mustafa; *Tanıkların Dilinden Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Dini Hayat*, Ensar

Şevket Raşit Hatipoğlu'nun imzasıyla açılan İmam Hatip Liselerinin 6'sı il merkezinde, biri o zaman ilçe olan Düzce'dedir. Daha önce hiçbir ilçede İmam Hatip Okulu açılmamıştır. Bakan Hatipoğlu kendisi mi düşünmüş yahut Düzce'den de İmam Hatip Okulu açılması için bir heyet gelerek talepte mi bulunmuş bilemiyoruz ama anlatılanlara göre; "Bir de Düzce'de İmam Hatip Okulu açalım da, kamuoyunda ilçelerde de bu okullar açılabilirmiş kanaati uyansın, diğer ilçelere örnek olsun" denilmiştir. 27.10.1962 tarihinde Düzce İmam Hatip Okulunun da açılış kararnamesi imzalanmıştır.

Hatipoğlu 7. okul olarak Bursa İmam Hatip Okulunun açılışını onaylamıştır. Üstelik diğerlerine göre yaklaşık iki ay sonra. Türkiye'de 1951 yılında açılan ilk 7 İmam Hatip Okulundan sonra 1953 yılında 8 İmam Hatip Okulu daha açılmıştı. Onlardan Yozgat, Çorum, Tokat gibi nüfus bakımından çok küçük olan illerde bile İmam Hatip Okulu açılırken, ülkenin en büyük illerinden biri olan Bursa'da o dönem açıl(a) mamıştır. Aradan yaklaşık on yıl sonra Bursa İmam Hatip Okulu 01.12.1962 tarihinde

Neşriyat, İstanbul 2008, (Cahit Baltacı ile yapılan mülakat), c. II. s. 493.

Şevket Raşit Hatipoğlu'nun imzasıyla açılabilmiştir. Neden böyle? Bir ilçe olan Düzce'de bile İmam Hatip Okulu açılmasına rağmen Bursalılar gelişmelerden haberdar olmadıkları için mi? Bir ihmalkârlık mı vardı? Yahut bir çekingenlik ve ürkeklik sebebiyle mi bilemiyoruz. Sebep veya sebepler her ne olursa olsun biraz gecikmeli de olsa Bursa'da İmam Hatip Okulunun açılışına; "*Bursa İmam Hatip ve İlâhiyat Öğrencilerine Yardım Derneği*" öncülük yapmıştır.⁶ Bursa İmam Hatip Okulunun 50. Yılı münasebetiyle hazırladığımız, Şevket Raşit Hatipoğlu'nun özgeçmişi ve hizmetleri için birkaç sayfa ayırdığımız kitap çalışmamız devam ederken bu okulun açılışına öncülük yapan ancak bu makalemizi kaleme aldığımız 2023 yılına kadar hemen hepsi de rahmetli olan zatlardan bu konuda açık ve net bilgiler alamamıştık.^{7*}

⁶ Geniş bilgi için bk. Öcal, Mustafa, *Bursa*

İHL'nin 50. Yılı Münasebetiyle; Bursa İmam ve Hatip Mektebinden Bursa İmam Hatip Liselerine, Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa Araştırmaları Merkezi, Bursa 2013, s. 77-83.

⁷ * "*Bursa İmam-Hatip ve İlâhiyat Öğrencilerine Yardım Derneği*"nde yıllarca hizmet yapan ve İmam Hatip Okulunun, daha sonra Yüksek İslâm Enstitüsünün açılışına öncülük yapanlar: Ali Öztürk, Bayram Sarıcan, Abdi Biçen, Remzi Alakoç, Süleyman Özyıldız, Hüseyin Aysım, Mehmet Efe, Ahmet Yalıklar, Mümin Yılmaz, Mehmet Ulubey, Hüsamettin Dilek, İsmail Yıldırım. Hemen hepsi de rahmet-i Rahman'a kavuşan bu zatlardan kabirleri cennet bahçesinden birer bahçe, ebedi istirahatgâhları cennet olsun. (Âmin)

- Halef - Selef İki Milli Eğitim Bakanının din eğitimi kurumlarına Bakışı

Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünden Hocamız olan Dr. Mustafa Çuhadar'la bir mülâkat yapmıştık. Kendisi sorularımızı cevaplarken şu açıklamayı yapmıştı: “Şevket Raşit Hatipoğlu Bakan iken bir gün Kayseri'ye gelmişti. Bacanağı

İmam Hatip Okulunun sayısı giderek artacakmış.

Şevket Raşit Hatipoğlu'nun yerine Milli Eğitim Bakanı yapılan Dr. İbrahim Öktem ise İmam Hatip Okullarına karşı olumsuz tavrı olan bir bakan olarak kayıtlara geçmiştir. Şöyle ki;

İbrahim Öktem, 18 ilden yeni İmam Hatip Okulları

lacaktır” dediği, dönemin gazetelerinde haber olarak yayınlanmıştır.⁸ Ama şurası da bir gerçektir ki, Bakanın bu sözlerine rağmen kendi döneminde herhangi bir İmam Hatip Okulu kapatıl(a)mamış ama yenileri de açılmamıştır.

İsmet İnönü 25 Aralık 1963 tarihinde CHP milletvekilleriyle bağımsız milletvekillerinden oluşan bir “*Reform Hükümeti*” olarak anılacak olan üçüncü koalisyon hükümetini kurmuştu. Bu hükümet 20 Şubat 1965 tarihine kadar görev yapmıştır. Hükümetin kurulup görevden ayrılma tarihine kadar Milli Eğitim Bakanlığını yine Dr. İbrahim Öktem yürütmüştür.⁹

Dr. İbrahim Öktem, yalnızca İmam Hatip Okullarına değil bu okullardan mezun olan gençlerin yükseköğrenim gördükleri yüksekokullara karşı da tavır alanlardan biridir. Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünde hocalık yapan ve enstitünün açılış dönemiyle ilgili bilgi veren Mustafa Çuhadar'ın anlatımına göre, enstitü binası için gerekli her tür hazırlık yapılmış, Mehmet Çorakçı isimli vaiz

18 İLDEN YENİ İMAM HATİP OKULLARI AÇILMASI İÇİN KENDİSİNİ ZİYARETE GELEN MİLLETVEKİLLERİ VE HALK TEMSİLCİLERİNE HİTABEN İBRAHİM ÖKTEM YAPTIĞI KONUŞMADA, “BEN BU MAKAMDA KALDIĞIM MÜDDETÇE İMAM HATİP OKULLARI AÇILMAYACAKTIR. BU SANDALYEDEN DÜŞECEĞİMİ (BAKANLIK KOLTUĞUNU KAYBEDECEĞİMİ) BİLSEM DAHİ YENİ İMAM HATİP OKULLARININ AÇILMASINA MÜSAADE ETMEYECEĞİM. 8 BÖLGENİN DIŞINDAKİ İMAM HATİP OKULLARI DA KAPATILACAKTIR” DEDİĞİ, DÖNEMİN GAZETELERİNDE HABER OLARAK YAYINLANMIŞTIR.

olan Arif Molu merhumun evinde toplanarak görüşmeler ve sohbetler yaptık. Bu arada bize;

“İmam Hatip Okullarının sayısını 40 (kırk)'a çıkarmak azminde ve niyetinde olduğunu, ifade etti. Fakat nasip olmadı” demişti. Bu açıklamadan anlaşılıyor ki, Şevket Raşit Hatipoğlu görevine devam etseydi açılışına imza koyacağı

açılması için kendisini ziyarete gelen milletvekilleri ve halk temsilcilerine hitaben yaptığı konuşmada; “Ben bu makamda kaldığım müddetçe İmam Hatip Okulları açılmayacaktır. Bu sandalyeden düşeceğimi (Bakanlık koltuğunu kaybedeceğimi) bilsem dahi yeni İmam Hatip Okullarının açılmasına müsaade etmeyeceğim. 8 bölgenin dışındaki İmam Hatip Okulları da kapatı-

⁸ 11 Ekim 1963 ve 16 Ekim 1963 tarihli *Yeni İstanbul Gazetesi*.

⁹ Bk. Öcal, Mustafa, *Medresetü'l-Eimme ve'l-Hutaba'dan İmam Hatip Liselerine -Bizim Okullarımız-* İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. - ÖNDER, İstanbul 2011, s. 128; Öcal, 100. *Yılında İmam Hatip Liseleri*, Ensar, İstanbul 2013, s. 136.

Ulu Camide (Cami-i Kebir) yapmış olduğu vaaz ile konuyu halka duyurmuş, bu konuda herkes birlik ve beraberlik içerisinde girmiştir. Ertesi gün eline kazma ve küreklerini alıp gelen kalabalık bir topluluk tarafından enstitü binasının temel yeri kazılıp törenle inşaata başlanmıştır. Halk coşkuludur. Kayseri’de bulunan devlet erkânı ve 20 kadar mühendis de bu törende hazırdır.

Aradan bir müddet geçtikten sonra enstitü binasının temelleri bir metre kadar yükselmiştir. İnşaata geldiği bu safha hakkında Milli Eğitim Bakanı Dr. İbrahim Öktem’e bir mektupla bilgi verilir. O da cevabi yazısında “inşaata derhal durdurulmasını” emreder. Bakanın yazısı Kayseri’ye ulaştığında dernek yöneticilerince bu durum 2-3 kişinin dışında kimseye haber verilmez ve inşaat devam ettirilir.¹⁰ Konu Kayserili ve Başbakan Yardımcısı olan Turhan Feyzioğlu’na intikal ettirilir. Feyzioğlu’nun İbrahim Öktem’e baskı yapmasıyla Yüksek İslâm Enstitüsü inşaatı devam eder ve tamamlanır.

b) Konya Yüksek İslâm Enstitüsünün açılışı

Yüksek din öğretimi konusunda henüz yayınlanmamış bir çalışma yaptık. Söz konusu çalışmayı yaparken ne yazık ki gerek Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğünden ve gerek sonradan İlahiyat Fakültesine dönüştürülen Konya Yüksek İslâm Enstitüsünün arşivinden ve ilk dönem öğretim elemanlarından bu enstitünün açılışı ile ilgili resmi kararnamayı temin edemedik. Israrlı araştırma ve soruşturmalara karşılık verilen cevap; “Elimizde mevcut böyle bir kararname yok” denildi. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisinde de Konya Yüksek İslâm Enstitüsünün açılış kararnamesine rastlayamadık. Burada, bahsettiğimiz ve henüz yayınlanmamış çalışmamızla elde ettiğimiz bilgilerden hareketle Konya’da Yüksek İslâm Enstitüsünün açılış döneminde yapılan hazırlıkları özetle verelim:¹¹

1959 yılında ilk olarak İstanbul’da açılan Yüksek İslâm Enstitüsü daha ilk mezunlarını bile vermeden, 1961 yılında Konya halkı kendi illerinde de bir Yüksek İslâm Enstitüsü açılması için faaliyete geçmiştir. Üstelik o yıllarda Konya’da bir de eğitim enstitüsü açılması çalışmaları bulunmaktadır. Konya’dan bir grup insanın

kurduğu dernek tarafından İmam Hatip Okulunun bahçesi içerisinde bir bina yapılarak kullanıma hazır hale getirilmiştir.

Esasen ta 1958 yılında Konya’nın din eğitimi ve öğretimi başta olmak üzere her türlü hayır işlerinde önde gelen simalarından Hacı Veyiszâde olarak tanınan Hacı Mustafa Sabri Kurucu öncülüğünde bir cemiyet / dernek kurulmuştur. “İlahiyat Tedrisatına Yardım ve Yaşatma Cemiyeti” isimli dernek hemen faaliyete geçmiş ve o dönemin parasıyla 2 (iki) milyon civarında bir paraya mal olacak binanın temeli atılmıştır. Bu binaya devlet sadece 150 (yüze) bin TL ile 402 m³ kereste yardımı yapmıştır.¹² 27 Mayıs 1960 ihtilâli ile yönetime gelen Milli Birlik İdaresinden / Komitesinden ise trajik bir yöntemle 300 (üçyüz) bin lira temin edilmiştir.¹³

Bina için gerekli olan paranın geri kalan kısmını Konya halkı karşılamıştır. 5 katlı binanın yapımı 1961’de tamamlanmıştır. Yüksek İslâm

¹⁰ Mustafa Çuhadar’ın açıklamaları için bk. Öcal, *Tanıkların Dilinden...* c. 3, s. 326-327.

¹¹ Mustafa Öcal, “*Ulâm-ı ‘Ayiye-i Diniye’den İlahiyat Fakültelerine Yüksek Din Öğretimi*” isimli henüz tamamlanmamış çalışma.

¹² T. C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi ve Arşivindeki 2095 No.lu dosya.

¹³ Bu konuda dönemin Konya Milletvekillerinden İrfan Baran’ın bir sorusu üzerine Milli Eğitim Bakanı Hilmi İncesulu’unun TBMM’de yaptığı açıklamaya göre, söz konusu binanın yapımına (27 Mayıs 1960 ihtilâlini yapan askerler tarafından oluşturulan) Milli Birlik İdaresinden 300 bin liralık yardım sağlanmıştır. (TBMM Tutanak Dergisi, 22.1.1962, oturum 1. c. 2. s. 112); ayrıca bk. *Konya Yüksek İslâm Enstitüsü 1971-72 Yılı*, s. 5.

Enstitüsü henüz açılmadığı için bina önce pansiyon olarak İmam Hatip Okulunun yatılı öğrencilerine tahsis edilmiştir. Ancak daha sonra; *Konya İmam Hatip Okulu ve Yüksek İslâm Enstitüsü ve Talebe Yurtları Tesis ve Yaşatma Cemiyeti Merkez İdare Kurulunun* 1962 Mayıs'ında yapmış olduğu toplantıda, binanın intifa hakkını, o sırada açılması söz konusu olan 'Yüksek İslâm Enstitüsü olarak kullanılmak üzere' Milli Eğitim Bakanlığına devretmiştir. T. C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi ve Arşivinde şöyle denilmektedir "Bunun üzerine Milli Eğitim Bakanı Sayın Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu'nun ve Din Eğitimi Dairesi (bilahare Umum/ Genel Müdürlük olmuştur) Müdürü Sayın Kemal Edip Kürkçüoğlu'nun sonsuz gayret ve himmetleriyle bu binada ikinci bir Yüksek İslâm Enstitüsü açılması Umum Müdürler Komisyonunca karar altında alınmıştır."¹⁴

Nihayet, Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu, 7.8.1962 tarihinde hazırlatıp imzaladığı '**Bakanlık Mucibi**' ile Konya Yüksek İslâm Enstitüsünün

açılışını kesinleştirmiştir.¹⁵ 24 Kasım 1962 Cuma günü 10.000 (onbin)'den fazla insanın katıldığı muhteşem bir törenle Yüksek İslâm Enstitüsü tedrisata başlamıştır. Törende Müdür Veli Ertan, Milli Eğitim Bakanı adına Müsteşar Mehmet Arslantürk, Vali Rebi Karatekin, İnşaat Cemiyeti adına Fevzi Özçimi, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Cemiyeti adına Bekir Topaloğlu ve Konya Yüksek İslâm Enstitüsü öğrencileri adına Bayram Koç birer konuşma yapmışlar.¹⁶ Akabinde tedrisat, Din Eğitimi Müdürü Kemal Edip Kürkçüoğlu'nun "İman" konulu ilk dersiyle başlamıştır.

Enstitünün ikinci açılış yılında, Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Cemiyeti Başkanı

olan Halis Ayhan Cemiyet adına Milli Eğitim Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu'nu açılışa davet etmiş ancak Bakan davete olumlu cevap vermemiştir. Bu konuyu Halis Ayhan şöyle anlatmaktadır:

"Rahmetli Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu ile Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Cemiyeti Başkanı olarak müdürümüz Veli Ertan'ın önerisiyle bir görüşme yapmış ve Konya Yüksek İslâm Enstitüsünün açılışına gelmesi için davette bulunmuştuk. Davetimize karşılık rahmeti Bakan Hatipoğlu bizlere:

"Törene gelmesinin uygun olamayacağını, basın ve bu mektepler hakkında olumsuz düşünenlerin dikkatlerini çekeceğini" hatırlatarak; "Bizlerin öğrenci olarak kitaplarla, derslerimizle yoğun bir şekilde meşgul olmamız gerektiğini söylemiş, kendimizi iyi yetiştirerek geleceğe hazırlanmamızı" tavsiye etmişti. "Millete en kalıcı hizmetlerin böyle olabileceğini, kendisinin Fransa'da doktora yaparken o yıllardaki gençlerle birlikte millet için nasıl hizmetler yapabileceklerini düşündüklerini, içinde buldukları ülkenin en tanınmış ilim ve devlet adamlarını takip ederek onların tecrübesini ülkemize taşımaya çalıştıklarını" anlatmıştı.

¹⁵ Ayhan, Halis; *Türkiye'de Din Eğitimi*, İFAV Yay. İstanbul 1999, s. 238.

¹⁶ T. C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi ve Arşivindeki 2095 No.lu dosyadan.

¹⁴ Bu açıklama/bilgi; T. C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi ve Arşivindeki 2095 No.lu dosyadan.

“Açılışa gelmeyen Hatipoğlu daha sonra Konya’ya geldiğinde bizlerle bu istikamette sohbet etmiş; “Bizlerin genel kültür ve meslek alanında iyi yetişmesine ülkemizin büyük ihtiyacı olduğunu” belirtmişti. O yıllarda tanıdığım en yüksek devlet adamı ve ilim adamı kişiliğini Şevket Raşit Hatipoğlu’nun şahsında görmüştüm.”¹⁷

Halis Ayhan, sonraki zaman diliminde kendisiyle bu konuyu konuşup değerlendirenken; Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Cemiyeti Başkanlığı döneminde Şevket Raşit Hatipoğlu’nu, Yüksek İslâm Enstitüsünün açılışına davet ettiklerinde; “Ben Yüksek İslâm Enstitüsünün açılışına gelirim İnönü beni görevden alır, millet de İnönü’yü görevden alır” şeklinde açıklama yapmıştı demıştır. Nitekim öyle de olmuş; İnönü Hatipoğlu’nu görevden almış, millette siyasi genel seçimlerde onun iktidarına son vermiştir.

c) İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü arsasının temini

Şevket Raşit Hatipoğlu Millî Eğitim Bakanlığı döneminde İmam Hatip Okulları ve Konya Yüksek İslâm Enstitüsünü

¹⁷ Bk. Halis Ayhan’ın açıklamaları için bk. Öcal, Mustafa; *Tanıkların Dilinden Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Dinî Hayat*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2008, c. II, s. 493-494.

açmakla kalmamış, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünün (Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi) arsası da onun imzasıyla temin edilmiştir.

İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü mezunu, yıllar sonra Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Öğretim Üyesi olan Prof. Dr. Cahit Baltacı ile yaptığımız bir mülâkatta kendisine yönelttiğimiz bir soruya karşılık şöyle açıklama yapmıştı:

“Bizim öğrenci olarak kaydolduğumuzda İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü, Beyoğlu İlçesinin Fındıklı semtindeki Namık Kemal İlkokulunun üçüncü katında idi. O yıllarda Enstitünün kendine ait bir binası olması ve yeri için farklı görüşler ileri sürülmekteydi. Bir görüş Yüksek İslâm Enstitüsünün Patrikhane’nin, başka bir grup da Robert Kolej’in üstünde olmasını isterken, bir başka grup da Ortaköy’de Kuru Çeşme’de olmasını düşünüyordu.

Biz o sırada Talebe Cemiyetinde görevliydik. Talebe Cemiyeti olarak biz de yer arayışına girişmiştik. Bu sırada İsmet İnönü’nün Millî Eğitim Bakanı rahmetli Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu’nun Üsküdar Bağlarbaşı’nda mevcut bugünkü yeri İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü’ne tahsis ettiğini ve ‘Burasının alınarak derhal

inşaatın başlatılmasını, aksi halde kendisinin Bakanlıktan ayrılmasından sonra söz konusu yerin enstitüye verilmeyebileceğini” söyleyerek bu müesseseye büyük bir hizmette bulunduğunu öğrendik. Filhakika kendisi kısa bir zaman sonra Bakanlıktan alındı ama bu sayede İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü de kendisine ait bir yere ve binaya sahip oldu. Biz 1966’da yeni binaya taşındık. Böylece bizim nesil, tahsilinin yarısını Bağlarbaşı’ndaki yeni binada tamamladı.”¹⁸

Bu enstitüde yıllarca hocalık, 1978 yılında müdürlük görevi üstlenen Prof. Dr. Ali Özek ise hatıralarında enstitüye tahsis edilen arsa hakkında şu bilgileri vermektedir:¹⁹

¹⁸ Bk. Öcal, Mustafa, *Tanıkların Dilinden...* c. 2, s. 428-429.

¹⁹ Ramazan Yıldırım, *Medreseden Üniversiteye: Ali Özek*, Çamlıca Yay. İstanbul 2019, 2. Baskı, s. 199-200, 205-207.

“BAŞBAKAN İNÖNÜ, MİLLİ EĞİTİM BAKANI ŞEVKET RAŞİT HATİPOĞLU’NA İMAM HATİP OKULLARININ SAYILARININ AZALTILMASI VEYA KAPATILMASI HUSUSUNDA TALİMAT VERMİŞ, O DA BUNA KARŞI ÇIKMIŞ.”

Yüksek İslâm Enstitüsü 1966 yılına kadar Fındıklı’daki bir ilkokulun üst/çatı katında eğitim öğretim yaptırılırken enstitü için bir yer arayışı başlar. Bu konuda İlim Yayma Cemiyeti harekete geçmiş, Topkapı’da 20 dönümlük bir yer bulmuş. O zaman enstitünün hocalarından Sabri Sözeri bu yere itiraz etmiş. Çünkü o da Boğaz’da 10-15 dönümlük bir yer bulmuş, enstitü için orayı istiyormuş.

Başbakan İnönü, Milli Eğitim Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu’na İmam Hatip Okullarının sayılarının azaltılması veya kapatılması hususunda talimat vermiş, o da buna karşı çıkmış. Bu arada Yüksek İslâm Enstitüsüne bir yer arayışı devam etmekte ve yer orası mı olsun, burası mı olsun diye tartışılıyormuş. Tartışmalar devam ederken Şevket Raşit Hatipoğlu 500 (beşyüz) bin liralık bir çekle Bakanlıktan bir adam göndermiş. “Onbeş gün içerisinde bir yer bulup satın alın, ben imzalayayım. Ondan sonra istifa edeceğim” demiş. Enstitünün dinî musıkî hocası olan Halil Can Bağlarbaşı’ndaki

yeri biliyormuş. Orası da bir vakıf arazisiymiş galiba. Orası üzerinde karar kılınmış ve Hatipoğlu’nun gönderdiği para ile arsa satın alınmış. Satın alma evrakını Bakan imzalamış, ondan sonra da İmam Hatip Okullarını kapatmamak için bakanlıktan istifa etmiş. İstifa ettikten sonra da Güven Partisine geçmiş.

Bu açıklamayı yapan Ali Özek Hoca; “O seçimlerde oyumu Güven Partisine verdim ama kazanamadılar” demektedir. Ali Özek açıklamalarına şöyle devam etmektedir:

“Arsa alındıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı Din Eğitimi Genel Müdürlüğü ihale yaptı. Oralarda binalar yapıldı. İlk önce sadece idare ve yurt kısmı yapılmıştı. Çünkü o zamanlar Yüksek İslâm Enstitüsü yatılıydı. İki bina yapıldı, başka bina yoktu. Zaten caminin olduğu yer de işgal altındaydı ama orası da normalde bize aitti. Bugün Capitol’ün olduğu yerler bize ait değildi. Orası beşyüz dönümlük bir çiftlikmiş. Orada bir kâhya vardı, bizim camiye gelip gidiyordu. Adam bir

gün gelip; “Burası satılıyor, siz alın” dedi. Biz de “olur” dedik. Ben orayı da almaya karar vermiştim. Yönetim kurulunu topladım. O zaman müdür değildim ama vakıf başkanıydım. Arkadaşlar; “Beşyüz dönümü ne yapacağız, kendi arazimizi adam edemiyoruz” diye karşı çıktılar. Ben; “İlerisi için alalım” dedim. O kâhya adam da dindar bir kimseydi, ısrar ediyordu. O zamanın parasıyla beşyüz bin Türk lirasına o koskoca çiftlik satıldı. Benim oradaki hatam, yönetim kurulu itiraz edince ısrarcı olmamamdı. Halbuki daha sonraları “İslâmî İlimler Araştırma Vakfı”nın içinde bulunduğu şimdiki binasını alırken de yönetim kurulu itiraz etmiş, onlara rağmen almıştım. Orası nasip değilmiş demek ki. Yoksa orayı alan kimseyle ortak olarak ya da tek başımıza alabilirdik. Bu teşebbüsü yönetim kurulu önledi.”

“Bana göre Şevket Raşit Hatipoğlu için ilâhiyat camiası olarak bir anma toplantısı yapmamız gerekir. Hatipoğlu’nun bir kızı varmış, ziyaret edeyim diye çok niyet ettim ama vakit ve imkân sıkıntısından dolayı bir türlü gidemedim. (Hatipoğlu) Beni ne tanıyordu ne de yakınlığı vardı ama yetkisini kullanarak beni (Enstitüye hoca olarak) tayin etmişti. Bırak

beni tayin etmesini, kendisi o yeri enstitüye kazandıran, İmam Hatip Okullarının kapatılmasına karşı çıkan ve bu uğurda bakanlık makamını bırakan bir şahsiyetti. Az buz bir şahsiyet değildi. Zaten o devirde tanınmış bir kişiydi. Dolayısıyla onunla ilgili bir araştırma yapıp adamın hakkını vermek lazım. Meselâ; bir biyografi çalışması ya da bir anma toplantısı yapıp oğlu, kızı kim varsa davet edilebilir. Çünkü insanlar onu bilmiyor, tanımıyorlar. Bu adam Halk Partilidir ama dinî ve millî duygusu sağlam ve bu camiaya hizmet etmiş birisidir. Meselâ; bunu şimdi Başbakan (Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan) bile bilmiyordur. Eğer bilse hemen gider ailesini ziyaret eder. Çünkü Başbakan da bu konularda çok duyarlı bir insandır. En azından adı bir İmam Hatip Okuluna verilebilir. İnönü, Hasan Âli Yücel'in raporuna dayanarak bu okulları kapatacaktı, bu konuda çok kararlıydı. Hatipoğlu Halk Partisinde ağırlığı olan bir kişiydi. İmam Hatip Okullarının kapatılmasına karşı çıktığı için istifa etti ve sonra da İnönü İmam Hatip Okullarını kapatma düşüncesinden vazgeçti.”

- Netice olarak deriz ki...

Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu; ülkenin tarım alanındaki ge-

lişmesinde yaptığı hizmetler için olduğu kadar din eğitimi ve öğretimi alanında yaptığı hizmetleri sebebiyle de her zaman hayırla yâd edilecek bir isimdir. Ancak, tarım alanında yaptığı hizmetleri sebebiyle sonraki nesiller onu ne kadar tanıyor ve hayırla yâd ediyor bilemeyiz ama merhum Hatipoğlu'nun orta ve yükseköğretim seviyesinde din eğitimi ve öğretimi yaptıran kurumlarda gerektiği kadar tanınmadığı bir vakıdır. Evet, bu zat tek parti döneminde 1940'lı yıllarda milletvekili ve bir dönem Ziraat/Tarım Bakanlığı, 1961 ihtilali sonrasında oluşturulan “**Temsilciler Meclisi**”nde Manisa il temsilcisi olarak görev yapmıştır. 1961 yılında yapılan siyasi genel seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisinden Manisa Milletvekili olarak Parlamente'ye girmiştir. Bu dönemde bir yıl süreyle Milli Eğitim Bakanı olarak görev ifa ederken; 7 İmam Hatip Okulunun, Konya'da bir Yüksek İslâm Enstitüsünün açılışına imza koyan, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsüne arsa temin eden Şevket Raşit Hatipoğlu bu camia mensuplarınca hep hatırlanıp, hayırla yâd edilmeyi hak etmiyor mu? Hatta sadece isminin hayırla yâd edilmesiyle kalınmayıp, İmam Hatip Okulu açtığı her ildeki birer okula isminin verilmesi gerekmez mi?

Esasen Biz, Bursa İHL'nin 50. Yılı münasebetiyle tarafımızca hazırlanıp; “*Bursa İmam ve Hatip Mektebinden Bursa İmam Hatip Liselerine (1924-2012)*” ismiyle 2013 yılında yayınlanan kitap çalışmasını yaptığımızda Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu'nun isminin bir okula verilmesi gerektiğini o dönemdeki ilgili ve yetkili zatlara teklif etmiştik. Kezâ; o dönemde bir ilçe olan Düzce'de İmam Hatip Okulu açmış olması sebebiyle burada bir İmam Hatip Lisesine Şevket Raşit Hatipoğlu isminin verilmesini bazı yetkililere teklif olarak iletmiştik ama bu konuda bir gelişme olmadığını öğrendik. Farklı zamanlarda Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne de; Prof. Şevket Raşit Hatipoğlu'nun İmam Hatip Okulu açtığı illerin her birinde İmam Hatip Lisesine isminin verilmesi gerektiğini teklif etmiştik. Maalesef bu yıla (2023) kadar bu konuda pek gelişme olmamıştır. Sözlerimizi tamamlarken, MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne teklifimizin değerlendirileceğini umuyor, merhum Şevket Raşit Hatipoğlu için rahmet diliyoruz.

Hazırlayan:
Mustafa Yılmaz

Öyle Geçer ki Zaman

Teoman Duralı
Turkuvaz Kitap

Teoman Duralı ülkemizin yetiştirdiği kıymetli felsefe-bilim adamlarımızdan. Okuduğumuz kitap 1947'den bugüne yerel ve evrensel kültür yaşanmışlıklarını ve tecrübelerini günümüze taşıyor. Yazarın ifadesiyle kitap "Cumhuriyet dönemini adım adım yürüyerek" bugüne geliyor.

Kitabı okurken Osmanlı ve Cumhuriyet tarihine, Avrupa'nın medeniyet kodlarına, insan ve toplum tahlillerine dair analizleri Duralı'nın derin süzgecinden okuyabilirsiniz. Anı içinde felsefe, felsefe içinde medeniyet sohbetleri...

Ortaokulda en sevdiği yazar olan Jack London'a özenip "O okumadığı için büyük adam oldu. Ben de okumazsam bir

yerlere gelebilirim." diye düşünen Duralı, başarılı olmanın okuldan çok daha farklı etkenlere bağlı olduğunun kanıtı adeta.

Teoman Duralı öğrenmenin ve hayata hazırlanmanın okuldan bağımsız yönünün etkileyici bir örneği. Okulda tüm dersleri zayıf olduğu halde öğrenme azmi ve merakının (ve biraz da isyankarlığının) onun nasıl geleceğe hazırladığını görebilirsiniz.

Babası onu "On üç kırıkla dil mi öğrenilirmiş!" diye azarlarken genç Duralı kendi yolunu nasıl çizebilmiş? Bunları okuduktan sonra ders notlarını tekrar sorgulamadan edemedik ve şöyle dedik:

Böyle bir öğrenci Türkiye'nin en başarılı akademisyenlerinden biri olabiliyorsa hiçbir öğrenci "işe yaramaz" olamaz. Yeter ki ihtiyacı olan özgüven ve tecrübe ihtiyacı olduğu zamanda yanında olabilsin.

Bir felsefe profesörü olan Duralı'nın dünyanın dört bir yanında geçen ve denizcilikten tezgahtarlığa, gece bekçiliğinden fabrika işçiliğine savrulan gençliği onu "ne olursa olsun en iyisi olma"ya götüren yolun taşlarını döşemiş görünüyor. Buradan da biz öğretmenlere ve ebeveynlere önemli dersler düşüyor. Bu vesileyle Teoman Duralı hocamızı rahmet ve minnetle anıyoruz.

Bir Ruh Macerası

Ayşe Şasa

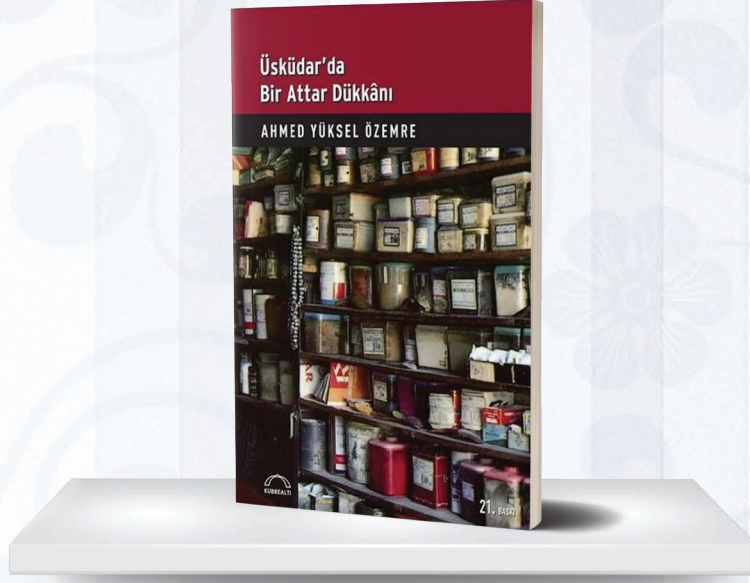
Ketebe Yayınevi

İslam'a düşman ideolojilerin ortasında doğup yetişen, gerçeğin tam tersi olduğunu ise pek çok bedel ödeyerek idrak eden bir gönül insanı Ayşe Şasa. Kitap, hayatı ve hayattan öğrendikleri üzerine kendisiyle yapılan bir röportaj olarak hazırlanmış. Kitapta 1940'lar ve sonrası İstanbul'unun sosyolojik ve kültürel çalkalanmaları hakkında ilgi çekici hatıralar mevcut.

Kitap basıldığında 68 yaşında olan Ayşe Şasa'nın çocukluk yıllarından itibaren özellikle anne babasıyla ilgili yaptığı tahliller bir çocuğun sonraki yaşamı üzerinde ebeveyninin ve aile ilişkilerinin ne denli kalıcı izler

biraktığının resmi adeta. Bu yönüyle biz öğretmenler için de çocukluk ve ergenlik hakkında önemli mesajlar içeriyor.

Ayşe Şasa'nın hayat hikayesi baştan sona ibretlerle, acılarla, hatalarla, iyi kötü karşılaşmalarla dolu. Ve her şeyin Allah'ın elinde olduğunu, yapılan en küçük bir iyiliğin dahi yıllar sonra yerini bulduğunu ispatlayan bir hayat. Aslında bu; rolleri, mekanları ve yılları değişse de hepimizin hayatı. Kitaptaki anılardan ve acılardan etkileneceğinizden emin olarak okumanızı tavsiye ediyoruz.

Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı

Ahmed Yüksel Özemre

Kubbealtı Neşriyat

Bakkallardan marketlere, veresiyelerden temassız ödemelere, sohbet bahanelerinden evden alışverişlere dönüşen hayatımıza eleştirel bir bakış yapmamıza imkân veriyor “Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı”.

Sıradan bir dükkân bir şehrin kültürüne nesiller boyu etki edebilir, sadece mekan olarak değil ruh olarak da nesilleri şekillendirebilir mi? Ahmet Yüksel Özemre gibi bir aydının “Manevi eğitimimin en mühim kaynaklarından biri” dediği böyle mekanlardan kaldı mı acaba?

Özemre'nin çocukluk yılları ile ilgili yazdıkları bize çocuk eğitiminde okul dışı çevrenin ne

kadar önemli olduğunu gösteriyor. Çocuğu sarmalayan maneviyat dolu bir aile ve yakın sosyal çevre çocuğun karakterinde en önemli rolü oynuyor.

Eski İstanbul'un kişi tahlilleri, Ahmet Yüksel Özemre'nin kaleminden çıkınca çok güzel bir eser haline gelmiş. “Böyle miydik gerçekten?” dedirtecek ve şimdiki halimize hayıflandıracak bir kitap okumak istiyorsanız bu kitap size göre.

Yeni Şafak

YILLIK ABONELİK KAMPANYASI

Yeni Şafak Gazetesine Yıllık Abone olan
Okurlarımıza **KETEBE** Kitaplığından Seçeceği

500₺ DEĞERİNDE

KİTAP HEDİYE

YENİ ŞAFAK GAZETESİ

Kitap Kampanyalı Yıllık Abone Fiyatı:

1500₺

Kredi Kartına

Taksit İmkânı

Kitaplar üzeri fiyatından
hesaplanacaktır.

Bilgi ve sipariş için
birlikte.com.tr
0212 467 6717

albayrak
MEDYA

1952'den beri ülkemiz için çalışmaya devam ediyoruz

albayrak

HERKESİN

BİR DERGİSİ VARDIR!

Tarih okuyan
şaşırmaz

Bilgiye doymuş
bir dünyada
yaşama sanatı

Ekonomide
arka plan okuması
yapan dergi

Bilgiye doymuş
bir dünyada
yaşama sanatı

Yaşarken gez,
gezerken yaşa!

2 aylık düşünce
dergisi!

Genliğin
yeni mottosu

Bilge çocukların
dergisi

Damak tadını
bilen dergi

Mevcut kültürel
iktidarın dayattıkları
ile mücadele

4-6 yaş arası
miniklere eğlenceli
etkinlikler

İyi öykülerin
dergisi

Yeni Şafak

tvnet

albayrak
tvnet

gzt

KETEBE

Tarih

skyroad

Z RAPORU

Lokma

NİHAYET

bilge
çocuk

bilge
minik

CİNS

GERÇEK
NAYAT

POST OYKU

Teklitir

MOTTO

albayrak MEDYA